

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople

ՀԱՏՈՐ Կ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԻԵՐ 16, 1907

ԹԻԻ 46

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՈՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃՐԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

❖ اوده‌دایر هفته‌لق غزیه — در سعادت‌ده بایبل هاوسده ❖

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ Բժնեցիկն 30 ԴՏ.
Ամերիկայի համար 1 50 Տոլ.
Անգղիոյ „ 6 շիլինգ
Ռուսիոյ „ 7.75 Ֆր.
Կերներու „
Ձեռքէ հատը 30 փարա
Մանուցման գիները
շափաւոր

ԱՒԵՏԱՔԵՐ

ՇԱԲԱԹԱՔԵՐԹ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԵԼՒՓՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիր Հ. Մ. Ալեք

Պաշտօնը Հասցէ, Սթամբուլ
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITOR HERBERT M. ALLEN

Offices: American Bible House

Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip.	Ps. 30
U. S. A.	\$1.50
England	Shils. 6.—
Other countries	Frs. 7 75

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ՅԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ Կ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, 1907

ԹԻԻ 46

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ճ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Աւետարներ 1903 Տարւոյ 809. — «Անճաճօր Աստուծոյն» 810. — Անգլիպելի փորձը 811. — Կալվինական Եկեղեցին Պետաւրեքեան Անգատուած 812. — Ներքին Կեանք 813. — Նորանգան Կտակ Մը 814. — Գիտութիւնը Թատերական Ընել Հանրութիւնը Զբօսցնելու Համար 815. — «Բայց Ձեզի Կ'ըսեմ Թէ Հոս Տաճարէն Մեծ Մեկը Կայ» 816. — Նշարներ Մեր Դիտարանէն 819. — Քաղաքական Լուրեր 821.

ԱՒԵՏԱՐԵՐ 1908 ՏԱՐԻՈՅ

Սիրելի ընթերցողներ,

Ահա տարի մը եւ իր վախճանին կը մօտենայ։ ԱՒԵՏԱՐԵՐԻ խմբագրական մարմինը իր ողջ ոյնները կը յղէ ձեզի եւ կը վախճալ իր շնորհակալիքն յայտնել տօն օգնութեան եւ քաջադիւրութեան համար զոր ընծայած էք թերթիս շահագրգռուելով եւ օժանդակելով։ Խմբագրութիւնս առաջադրած է յառաջիկայ տարի ոչ մէկ աշխատութիւն ինչպէս թերթի աւելի ընտիր վիճակի մը հասնելու համար որպէս զի գոհացում ապա անոր բազմաթիւ ընթերցողներուն, ուսումնասիրելով եկեղեցականութեան լաւագոյն կազմակերպութիւնը՝ Բրիտանիական ծառայելու համար, Սր. Գրոյ ուսման յառաջացումը, անհատին հոգեւոր պէտքերը, Բրիտանիական ընտանիքի կեանքը, դպրոցներու զարգացման, մարմնի առողջութեան, Բրիտանիական թաղաւորութեան յառաջդիմութեան միջոցները, եւ յետին բոլոր ոչ չնչին աշխարհի մտադրոյ Բրիտանիական կեանքին եւ մարմնին մէջ անուշամեղով տալն ինչ որ իրենց հոգեւոր զարգացման պիտի նպաստէ։

Յառաջիկայ տարւոյ համար խմբագրութիւնս մասնաւոր նիւթերու վերաբերեալ յօդուածներու խոստումներ ընդունած է հանրաժանօթ զրկելու։ Յոռնվին պիտի սկսի Սր. Գրոյ ուսման կանոնաւոր գաղտնիք մը, եւ երկու ընտիր գիրք պիտի թարգմանուի աւարտան մէջ։ Ասանցմէ զատ շահեկան վէպ մը պիտի հրատարակենք մաս մաս։ Ամէն բաժանորդի՝ սրտի Օրացոյց մը պիտի զրկուի 1908ի համար։ Օրացոյցը գունաւոր պիտի ըլլայ եւ շահեկան տեղեկութիւններ պարունակէ, ուստի եւ օգտակար ըլլալով հանդերձ իրեն զարդի աւարակայ պիտի ծառայէ մեր որ կախուի, առնելու, դպրոցներու եւ խանութներու մէջ։

Եթէ մեր ընթերցողները կենան պահ մը եւ հաշիւ ընեն, պիտի տեսնեն թէ ԱՒԵՏԱՐԵՐԻ բուն ծախքը եւ տարւոյն վերջը կազմուած հատորին արժէքը բաժանորդացինն քանի մը անգամն է։ Որպէս զի կարող ըլլանք թերթը աւելի զարգացնել եւ թերեւս ծառայել ալ մեծցնել, բայց քաջադիւրութեան անհրաժեշտ է որ մեր բաժանորդներու թիւը աւելնայ։ ԱՒԵՏԱՐԵՐԻ ամէն բարեկամն եւ ընթերցողն կը խնդրենք որ 1908ի համար մասնաւոր ճիգ մը ընէ գէթ մէկ նոր բաժանորդ գտնելու։ Կը խնդրենք զայն ձեր ժողովուրդներուն եւ ամէն այնպիսիներու համար, որոնց սիրտերը բաց են Բրիտանիական ճշմարտութեան ամէն պատգամ ընդունելու համար։

Գրելով ամէն քաղաքի մէջ վատաշէլի գործակալներ ունինք, որոնց հրահանգ տուած ենք ձեզի օգնելու որ ձեր հոսիքն եւ բաժանորդացինը մեզի զրկէք։ Եթէ գործակալ չկայ ձեր քաղաքին մէջ, կրնա՞ք ձեր բաժանորդացինը ուղղակի մեզի զրկել։ Գինն է ըստ առաջնայն 30 դր.։ Թուրքիոյ համար, իսկ արաւստամանի համար 1.50 տուար, 6 չիլին կամ 7.75 ֆրանք։ Յաղադրումներու տուին առնելու եւ առաջին թիւը ժամանակին ստանալու համար իսկոյն զրկեցէք ձեր բաժանորդացինը մասնաւորութեամբ կամ 1 դահնոյ 30 համակազմով առ

Սր. Հ. Մ. Ալէն, Պաշտօն Հատու, Կ. պոլիս։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

«ԱՆԾԱՆՈՒԹ ԱՍՏՈՒԾՈՅՆ»

Յ. Գ. Գ.

ՊՕՂՈՍ առաքեալ երբ Աթէնքի այն հռչակաւոր հրապարակին, Արիստագոսի, մէջ քաղաքին ուսեալ և հանճարեղ դատակարգին՝ Աւետարանը քարոզելու առիթը ձեռք բերաւ, այն կոտակաշտ ժողովրդին իր խօսած հռչակաւոր քարոզին մէջ (Գոր. ԺԷ. 22-31) նախ ցուցուց կրօնական կեանքի մասին անոնց թերութիւնները և յետոյ այս վիճակէն ազատեւելու հնարը։ Կրօնական կեանքի մասին կոտակաշտութեան թերութիւններն էին 1. «Անձանօթ Աստուծոյն» պաշտօն մատուցանել (հմբ. 22), 2. Աստուծոյ «խաւ պաշտօն մատուցանել (հմբ. 24-26), 3. Փնտռողը վնասել, 4. Հակասական կեանք (հմբ. 29), և դարձման է աղաշխարութիւն և հաւատք ի Քրիստոս (հմբ. 30-31)։

Նախնի Յոնիքը, ուրիշ կոտակաշտ ժողովուրդներու նման, ուղեւոր զԱստուծոյ հասկնալ, աշխատած էին զանիկա տեսակ տեսակ պատկերներով նկարել և նկարագրել։ Մանաւանդ խորհելով թէ ակնդերքին մէջ Աստուծոյ ամէնէն մօտ դանդաղ արարածը մարդն է, և կամ մարդուն մէջ զԱստուծոյ տեսնելով, շատ պատկերներու միջոցաւ շաւտցին զԱստուծոյ ցուցնել։ Բայց որովհետեւ անոնք ամբողջութեան մը ամենամանր մասերն էին միայն, ապահով չեղան թէ ամբողջութիւնը պատճ էին։ Ի վերջոյ, դո՛ւ ընդունաւ համար այն անձանօթ Աստուծոյն զոր կարող եղած էին գտնել, անոր անունը անգամ մը կանգնած էին։

Բայց անձանօթ Աստուծոյն կրօնական կեանքի մէջ չէր կրնար զօրութիւն մը ըլլալ։ Վասն զի, որովհետեւ անոր բնութիւնը և կամքը անձանօթ էր, մարդիկ չէին կրնար անոր ընդունելի կեանքի նկատմամբ դադարաւորական մը յօրինել և անոր ընդունելի ծառայութիւն մը մատուցանել։ Այս անձանօթ Աստուծոյն չէր կրնար զանոնք մխիթարել և ձախող ժամանակներու մէջ զանոնք առաջնորդել, նաեւ չէր կրնար անոնց տեղեկութիւն և լոյս տալ անդրախիբմեան կեանքին վրայով։ Այս պատճառաւ այս անձանօթ Աստուծոյն սեղանը օր մը պիտի լքուէր և ինք պիտի մոռցուէր։ Արդ Պօղոս առաքեալ անձանօթ Աստուծոյն այս անօգուտ և սովորականական պաշտամունքին տեղը ծանօթ և յայանեալ Աստուծոյն քարոզեց անոնց։

Բայց Պօղոս առաքեալին այս քարոզը միայն այն ժամանակի կոտակաշտ Աթինացիներուն վիճակին յարմար քարոզ մը չէր, այլ բոլոր մարդոց և ի

մասնաւորի մեր դարուն կրօնական կեանքին պատշաճող քարոզ մըն էր։ Այսօր ալ կրօնական կեանքի և նոյն իսկ Քրիստոնէական կեանքի համար մեծ դժուարութիւնը առկէ, այսինքն մեր սեղաններուն վրայ «Անձանօթ Աստուծոյն» զրուելէն, յառաջ կու գայ։

Նախ, այս մասին նայեցէք ներկայ դարուն փիլիսոփայութեան տուած պատասխանին և այդ պատասխանին ազդեցութեանը։ Տարակոյս չկայ թէ այսօր դադարաւորներու աշխարհին մէջ Աստուծոյ նկատմամբ տիրող դադարաւորներուն կարեւորներէն մին է Չգիտականութիւնը։ Չգիտականութեան սերմերը Հիւմ ցանեց, Քանթ վարեց, Սըր Ու. Համիլթըն և Մանսէլ անուցին և Հըրսլըրթ Սփէնսըր հասցուց, և այսօր քաղաքակիրթ աշխարհին կարեւոր մէկ մասին առջի. յարգ դատած է սոյն գրութիւնը, և «Անձանօթ Աստուծոյն» ասացուածը հոս հոն կը քանդակուի։ Եւ ի՞նչ կ'ըլլայ հետեւանքը։ Եկեղեցիները թափուր կը մնան, բարոյականութեան սկզբունքը անձնական շահ կը համարուի, անձնասպանութիւնը կը յաճախուի։

Հանրային կեանքին մէջ ևս ո՛չ ապաքէն կը տիրէ Չգիտականութեան այս դադարաւոր։ Երբ մարդիկ հեշտատիրութեան, արքեպիսկոպիան, զուարճութեան, հարստութեան և հանդստութեան հետատուտ ըլլան, նախ իրենց խանութներուն, տուներուն և կուրծքերուն վրայ «Անձանօթ Աստուծոյն» ակտակը կը կախն։ Աստուծոյն բարոյական աշխարհն ալ անխախտ օրէնքներով կը կառավարէ՞ թէ ոչ։ Արդ՞ո՞ր է թէ ոչ։ Մարդոց գործերուն կը միջամտէ՞ թէ ոչ։ Հանդերձեալ կեանք կա՞յ թէ ոչ։ Այս հարցումներուն «Ձենք զիտեր» պատասխանը կու տան անոնք իրենց ուսերը թօթվելով։ Հետեւանքը կ'ըլլայ առանց Աստուծոյ եռասէր քաղաքակրթութիւն մը։ Թէեւ մերթ Տրէյֆիւսի մը, Թոյլի մը, Մոլթքէի մը դատաւարութեան միջոցաւ այս ապականեալ քաղաքակրթութեան վաւարոյրը քիչ մը կը բացուի, սակայն նորէն շուտով կը քաշուի, և Չգիտականութիւնը իր կործանարար աւերը կը շարունակէ։

Եկեղեցւոյ մէջ ևս անապարակոյս առկէ ծագում կ'առնէ մեծ դժուարութիւն։ Եթէ այսօր Պօղոս առաքեալին աչքովը նայինք մեր եկեղեցիներուն, պիտի գտնենք թէ անոնց մէջ շատ տեղեր, եկեղեցւոյ գոններուն վրայ, ամսիսներուն կամարներուն վրայ, կատարուած արարողութիւններուն վրայ, հաւատացեալ ենք ըսողներու սրտերուն վրայ, և նոյն իսկ հոգեւոր պաշտօնէից ճակատներուն վրայ «Անձանօթ Աստուծոյն» զրուած է։

Եկեղեցին կը հրատարակէ թէ Աստուած Հայ է : Բայց եկեղեցւոյ մէջ երկնաւոր Հօր ներկայութիւնը չտեսնուիր : Նման անոպայ տղայոց որոնք իրարու հետ կոխի կը բռնուին երբ իրենց հայրը անէն դուրս կ'ելլէ, եկեղեցւոյ անդամք եկեղեցւոյ մէջ կոխ կ'ընեն : Յանուն եկեղեցւոյ և Քրիստոսի, եկեղեցւոյ մէջ անիրաւութիւններ տեսի կ'ունենան : Մարդիկ կեանքին գոռաբութիւններուն և տառապանքներուն մէջ տփսքս կ'ապրին որպէս թէ Աստուած չկայ : Որչափ անգամներ անոր մօտենալու կը զգուշանան և կը վախանան : Այսպիսիներու համար Հայրն Աստուած «Անծանօթ Աստուած» է :

Եկեղեցին կը քարոզէ թէ Յիսուս Քրիստոս Աստուծոյ յայտնութեան կատարելութիւնն է : Բայց Քրիստոս չաւերու համար «Անծանօթ Աստուած» է : Անոր չեն կարգար անոր կեանքին պատմութիւնը, այսինքն Աւետարանը, չեն հասկնար անոր կեանքի սկզբունքները : Անոր մէջ չեն տեսներ Աստուծոյ փառքը և կամքը : Իսկ չաւերու համար Քրիստոս հեռու է, երկինքի մէջ ծածկուած զարմանալի էակ մըն է, որու չեն կրնար մերձեցնալ անոնք : Կ'ըսեն թէ եկեղեցին Քրիստոսի մարմինն է, բայց եկեղեցւոյ մէջ Քրիստոսի հոգին և ներկայութիւնը չտեսնուիր : Այս պատճառաւ աշխարհի մէջ առանց Քրիստոսի եկեղեցիներ և առանց Քրիստոսի Քրիստոնեաներ յոյժ բազմութիւն են :

Եկեղեցին Սուրբ Հոգին կը քարոզէ և կը խոստանայ, բայց որչափ Քրիստոնեաներ կան որոնք եփեսոսի մէջ դանուած աշակերտներուն նման չեն զիտեր անգամ թէ Սուրբ Հոգի կայ : Շատեր Սուրբ Հոգւոյն պաշտօնը արաքիին արարողութիւններու մէջ կը սահմանափակեն : Շատեր չեն հաւատար թէ Հոգին Սուրբ մարդու հոգւոյն կրնայ ներգործել ուղղակի : Որչափներ կան որոնք, ցաւալի է ըսել, Սուրբ Հոգւոյն պտուղներէն զուրկ կը գտնուին : Անոնց անծանօթ են անոր զօրութիւնը, անոր միտքի տարածութիւնը, անոր ուսուցումը, անոր կեանքը : Հոգին Սուրբ «Անծանօթ Աստուած» մըն է :

Եւ ահա հոս է Քրիստոնեայ եկեղեցիներուն բուն ցաւը : Անոնք ալ «Անծանօթ Աստուծոյն» սեղաններ կը կանգնեն :

Սրգարեւ Աստուած մարդկային մտքէն, իմացականութենէն և հասողութենէն գեր ի վերայ չալ մըն է : Բայց բոլորովին անծանօթ չէ : Անծանօթ ըլլալով հանդերձ մեզի յայտնուած Աստուած մըն է :

Աստուած երկու պատճառներով կրնայ անծանօթ ըլլալ : Կա՛մ այն պատճառաւ որ զԱնիկա հասկնալու համար մեր մէջ կարողութիւններ կը պակ-

սին, կա՛մ այն պատճառաւ որ մեր մէջ զԱնիկա հասկնալու կամք և ջանք կը պակսին : Նոյն խոհմեր զիմացը դանուած նիւթական աշխարհը ունի բաներ զորոնք հասկնալու կարողութիւն չունինք : Զոր օրինակ, չունինք երկվայրկեան մէջ 50 է վար և 50,000 է վեր ճօճում ունեցող ձայներ լսելու զգայարան : Բայց եթէ քու ինծի խօսած տտենդ խօսքիդ ուշադրութիւն չընեմ կամ ակամքս խցեմ, քու ձայնդ ալ չեմ կրնար լսել : Այսպէս է իրողութիւնը Աստուծոյ նկատմամբ ևս : Ծշմարիտ է թէ Աստուծոյ մէջ մեզի անծանօթ բաներ կան : Բայց Աստուծոյ մէջ կան նաեւ տփսքս բաներ որոնք պէտք չէ որ անծանօթ մնան : Պէտք է որ մեզի ծանօթ ըլլան անոր սէրը և սրբութիւնը, անոր թողութիւնը և խաղաղութիւնը, անոր հոգեւոր չնորձերը և խոստումները :

Եւ ցորչալի Քրիստոնէական կեանքը Աստուծոյ հետ Յիսուս Քրիստոսով անձնապէս հաղորդակցիլ և Հոգւոյն Սրբոյ ներկայութեամբ կատարարուիլ է, այդ կեանքը ոչ թէ «Անծանօթ Աստուծոյն» սեղաններ կանգնելով, այլ՝ ծանօթ և մեզի յայտնուած Աստուծոյն հետ ուղղակի և անձնապէս հաղորդակցելով պիտի աճի և զարգանայ :

ԱՆՎՐԻՊԵԼԻ ՓՈՐՁՐ. Մեր ամէնօրեայ կեանքին մէջ զիտենք փորձել այն բաները որոնց պէտք ունինք : Տուն չլինող մարդը շարունակ տոկունութեան փորձեր կ'ընէ : Ասալքը ծանրութեան և ճնշման կ'ենթարկէ՝ անոր տոկունութեան տալիս ճանր ստուգելու համար : Փորձի կ'ենթարկուի աւմէն բան հոգէն սկսեալ որու վրայ կը հանգչի հիմը՝ մինչև պատին մէջ միտած վերջին գամը : Ով կ'անան շոգեմաւ մը, մարդկային կեանք և հաւրասութիւն փոխադրելու սահմանուելէն ստաջ, խառագոյն կարելի փորձերու կ'ենթարկուի ստուգելու համար թէ կրնա՞յ զիմանալ ալիքներու և փոթորիկներու և ժամանակի անխուսափելի մաշիչ զօրութեան : Կրնանք ընդհանրապէս ըսել թէ ամէն բանի յարդը կը չափուի այն տոկունութենէն զոր ցոյց կու տայ իր ծառայութեան չըջանալի մէջ : Այս կանոնը որչափ նիւթական բաներու նոյնչափ ալ մարդոց կը յարմարի : Տկար, անհոտաւոր և անվատահելի մարդը քիչ յարգ ունի, եթէ ունի երբեք, թէ՛ դաշտին մէջ ըլլայ, թէ՛ շուկային, թէ՛ թեմին : Որայն թէ նիւթական բաներու և բարոյական ատրքերու միջև, զորոնք մարդը կը ներկայանէ, սա տարբերութիւնը կայ որ առաջիններուն արուեստական փորձեր կը պատշաճին, իսկ վերջիններուն համար ժամանակը միայն կրնայ ստ-

կուսութեան փորձերը ներկայացնել : Կայ նաև ուրիշ փորձ մը , որ մարդկային խնդիրներու տուելի կը պատշաճի , և այն է կենսատկանութեան փորձը : Սերմը կենդանի է թէ ոչ : Մեր առջև կանգնած առարկան պաղ քարէ արձան մը թէ կենդանի և չնչող մարդ է : Շատ մեծ տարբերութիւն կ'ընէ այս :

Այս կանոնը փորձենք խնդրի մը համար դորամէն մարդ պարտի լուծել իրեն կամ ուրիշներու համար և զոր կրնանք ընդհանրապէս կրօնական խնդիրը կոչել : Մեր Քրիստոնեայ ժողովուրդներուն մէջ քիչեր չեն անոնք որ սկեպտականութեան հոսանքին անձնատուր եղած են : Ոմանք թեքեա անկեղծ են , բայց ստուար մեծամասնութիւնը այնչափ անձնասէր և ծոյլ են որ մեղքի և աշխարհայնութեան դէմ մղելի բարոյական մեծ պայքարին ընտել են մասնակցի : Դիւրին կը դանկն այդ մասին իրենք իրենք չըմբռնան , ըսելով թէ իրենց (լուսաւորեալ) միտքերը չեն կրնար ընդունիլ ինչ որ կը սիրեն իրենք «նախապաշարութիւն» անուանել : Կ'առնեն ինչ որ յայտնապէս մարդկային թեւութիւններ են կրօնական գաղափարներու բնաշրջութեան մէջ և զանոնք Քրիստոնէական կրօնքի հիմնական տարրերը մերժելու պտտածառանք կ'ընեն : Ուրախութեամբ կը ճաշակեն կրօնական կեանքի պտուղները իրենց տուններուն և համայնքներուն մէջ : Բայց , զարմանալի է ըսել , չամբնուով կը մերժեն արդեամբ մասնակցիլ հողը մշակելու և բուն ծառը խնամելու գործին : Մարդոց այս դասակարգը հոգեւոր կեանքի զեղեցկութենէն և փտքէն չազդուելով և իրենց նիւթամուտութեան թանձրութիւնէն ծածկուելով անմտաչելի կ'ըլլան : Բայց պարկեշտութեամբ դէպ ի լոյսը զիմոզներուն համար ճամբայ մը կայ , որ յարատեւութեամբ իրեն հետևող կենդանի հաւատքի կ'առաջնորդէ :

Նախ , հարցնենք թէ ի՞նչ է անհաւատութիւնը կամ սկեպտականութիւնը : Պարզ է թէ ժխտում է : Ասկէ ի՞նչ կը հետևի : Ոչինչ , վասն զի ժխտումէ ուէ դործ յառաջ չդար : Երբ մէկը կ'ըսէ , Չեմ հաւատար , դործունէութեան ջիղը կը կարուի : Բարոյաբէս և կրօնապէս կը կազմալուծուի մարդը : Արդ սա սկեպտականը կրնայ ճարտար միջոցներ գտնել սա հարցումէն խուսափելու թէ ի՞նչ է այն որու չհաւատար : Բայց այդ խուսափումները ի նկատ հաճեալով բանը սա է որ մարդը Քրիստոսի Աւետարանը կը մերժէ : Անյիշատակ ժամանակէ ի վեր մարդիկ աշխատած են դրական ձև մը տալ իրենց անհաւատութեան , բայց այդ աշխատութիւնը յաջողութեամբ չէ պատկուած : Սկեպտականութիւնը երբեք բան մը արտադրած չէ մարդ-

կութեան միտքի տրութեան , խաղաղութեան , կամ զարգացման համար : Եթէ իր ցրտացնող շողիները ամէն սրախ մէջ մուտ գանէին , մարդկութեան սիրով ու հաւատքով արտփող բաղկերակը անմիջապէս պիտի դադրէր զարնել : Սկեպտականութիւնը պարզապէս հիւանդութիւն է , և երջանիկ , դո՛ս ու ժիր կեանքի թշնամի :

Միւս կողմէ ի՞նչ կ'ըսուի Քրիստոսի Աւետարանին համար : Ժամանակին փորձին չէ՞ տուկացած : Քրիստոնեայ ամէն ազգերու հիմնաքարը չէ՞ : Քրիստոսի ուսուցած ճշմարտութիւնը անոնց բուն իսկ խորհուրդներուն և կեանքին մէջ հիւստեած չէ՞ : Այս նոյն Աւետարանը այն հիմը չէ՞ որու վրայ կը հանգչի Քրիստոնեայ տունը : Այս չէ՞ այն Աւետարանը որ մարդոց և ժողովուրդներու կեանքերը մաքրեց կրկին և կրկին , եւ վերջապէս Քրիստոսի կենսական պտուղամբ չէ՞ , կենդանի աղբիւր մը որ խաղաղութեան և խնդութեան օրհնութիւններ կը հոսէ աշխարհի մինչև ցարդ միջին ու անբեր բոլոր կողմերը : Կը հաւատանք թէ ամէն պարկեշտ մարդ Այս պիտի պատասխանէ այս հարցումներուն : Մենք ալ ամէն աշխարհի անձի կ'ուզենք պարզապէս ըսել , Ուրեմն Քրիստոսի Աւետարանը և վարդապետութիւնները ընդունեցէք իբրեւ ձեր կեանքին ներշնչումը և կանոնը : Այս է սկեպտականութեան միակ դարմանը :

ԿԱԼՎԻՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԵՏՈՒԹԵՆԷՆ ԱՆՉԱՏՈՒՄԸ . «Յնա. 30/ին , կիրակի , ամենախաբեար դէպք մը տեղի ունեցաւ ժընէվի մէջ : Կալվինի ձեռամբ հատատուած ազգային հին եկեղեցին ժողովրդին քուէով պետութիւնէն անջատուեցաւ 860 ձայնի մեծամասնութեամբ : Քուէտուներու համագումարն էր 14,500 : 1909 Յունի. 1էն ետքը այլեւ պետական եկեղեցի պիտի չգտնուի ժընէվի մէջ : Այսինքն պետութիւնը ոչ մէկ եկեղեցիի մէջ : « 11,000 քուէտուներ ձեռնպահ եղան : Ասոնցմէ չատեր եռանդուն ջատագովներ էին պետական եկեղեցիի , և կրնային դիւրաւ անջատման դէմ դարձնել քուէն : Ասոնք Աւետ. կուսակցութեան 17 հովիւներու կողմէ , որոնք միանգամայն երեւելի դիրք ունին ժընէվի կղերական դասակարգին մէջ , ձեռնպահ մնալ յորդորուեցան ի նպաստ անջատման ձեռնարկին , որպէս զի եկեղեցին կառավարական վերին հսկողութիւնէ զերծ մնայ : Նկատելով որ Կաթոլիկներու թիւը տարուէ տարի կ'աւելնայ և հակակրօնական հսկումները կը զօրանան , զգացուեցաւ թէ եկեղեցիին պետութիւնէ բաժանումը ի վերջոյ անխուսափելի պիտի դառնայ և , եթէ յետաձգուի , աւելի դէ՛

պայմաններու տակ տեղի պիտի ունենայ : Ուստի ազգ-եկեղեցիին ջերմապէս յարած մարդիկ , վտանգը նշմարելով և հովիւներուն հետ համաձայն , լոկ ձեռնադա՛ն մնացին քուէարկութեան միջոցին , և այսպէս թոյլ տուին որ առաջարկուած բաժանումը իրականանայ առանց իրենց ուղղակի մասնակցութեան : Իրենց քուէներով առաջարկին ընդգլխաւորները այն ջերմեռանդ Բողոքականներն էին որոնք կը դժկամակէին լքանել դարաւոր կապերը և աւանդութիւնները : Ասոնց միացաւ կուսակցութիւնն անոնց որոնք , թէպէտ կրօնապէս անտարբեր են , եկեղեցական կազմակերպութեան դիւրին ու յարմար ձև մը կը համարին պետական եկեղեցին : Ժընէվի եկեղեցիին այս փոփոխումը զլիսովին տարբեր է Փրանսայի մէջ տեղի ունեցածէն : Փրանսայի մէջ եկեղեցիները առաջուանէն քիչ ազատութիւն ունին : Խիստ և սեղմիչ կանոններու ենթարկուած են : Իսկ Ժընէվի մէջ եկեղեցին առաջուանէն աւելի ազատ կեանք մը կ'սկսի : Բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ արդիւնքը : Առաջ պետութեան հովանաւորութեան ներքեւ ամէն կուսակցութիւն ներկայացուցիչ ունէր և ուստի չկար պարտաւորիչ դաւանութիւն հաւատքի , չկար խորհրդանշան , չկար կրօնական մասնաւոր արարողութիւն : Հիմա պիտի փոխուի այս ամէնը : Արդէն իսկ արժանքնաւոր մարդոց յաճախումը մը կազմական կանոնագրի մը պատրաստութեամբ զբաղած է : Յոյս կայ թէ , եկեղեցիին միութիւնը պահուելով նանգերձ , Աւետ . տարբեր պիտի յաջողի իր ազդեցութիւնը զգալի ընել : Բոլոր մեր ընթերցողները անշուշտ մեծ շահադրգունութեամբ պիտի ուզեն . օրը օրին իմանալ եկեղեցիին սոյն փոփոխութեան արդիւնքը :

Հ. Մ. Ա.

Ի մօտոյ խմբագրական մը պիտի նուիրենք նախնի եկեղեցւոյ միաթիքականութեան վրայ Փրոֆ. Մաքլիֆըրթի տեսութիւններուն , որոնք անցեալ շարթու երեւցան մեր խմբագրական էջերուն մէջ :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

Եթէ սուրբ չենք , օրհնուելու յարմար պիտի չըլլանք : Անսուրբ աշխատաւորը իրապէս եռանդուն չէ : Կրնայ կեղծ եռանդ մը ունենալ : Բայց հողինը փրկելու սրտատոչոր իղձը չգտնուիր անսուրբ մարդոց մէջ : Եթէ ամբողջովին Աստուծոյ հուրիւրութիւն և Հոգիէն չարութիւն , չէր խօսիր համոզման այն չեղաով , որ ունկնդիրներուն վրայ կը տպուորէ ճշմարտութիւնը : Ծարպիկ քարոզիչ մը , որ հոգեւորութիւն չունի , լոկ դերասան է և , իր աշխարհային ունակութիւններով ծանօթ , բնաւ ձեզի չազդեր իր քարոզութեամբ : Իր խօսքերը լաւ են , բայց անզօր կը մնան . ինք ճարպիկ է և պերճախօս , բայց ձեզի չազդեր : Երբ քանի մը տարի առաջ Ճորձ Միլլըրի ունկնդրեցի , պերճախօսու-

թիւն չգտայ անոր ըսածներուն մէջ , բայց Ճորձ Միլլըր մը կար անոնց ետին և ամէն վանկ կշիռ ունէր : Այն երանելին կը խօսէր այնպիսի մարդու մը պէս որ իր ըսածներուն փորձը առած էր : Որովհետեւ Աստուծոյ հաւատացած էր երկար ժամանակ և ճշմարտապէս , իր մէն մի բառը կ'ազդէր սրտին և խզճին : Սէրճըն :

«ՍԻՐՈՅ ԵՈՒԼԷՆ ԳԱԿԵՔ» Ա. Կոր. ԺԴ. 1 : «Արդ Աստուծոյ նմանող եղէք . . . սիրով վարուեցէք , ինչպէս Բրիտոս ալ մեզ սիրեց » Եփես. Ե. 1 , 2 : Բրիտոս Յ4 անգամ յիշուած է առ Կորնթոսցիս առաջին թղթին մէջ , իսկ ԺԴ զլիսուն մէջ ոչ մէկ անգամ : Այդ խանդավառ և յորդուն զուլալ շտար անոր անունը , վասն զի անոր նկարագրութիւնը կու տայ : Ամենախորին բնազդով ու սրամտութեամբ Պօղոս մեզի կը թողու ըսել թէ ուէ դէմք բաց ի մէկէ՝ կրնայ այդ նկարագրութեան բնապատճառն ըլլալ : Կատարեալ պատկեր է այն : Լեզուներ խօսեցաւ , և աւելին ալ ըրաւ : Մարգարէացաւ և ամէն գողտնիք դիտէր : Ամէն հաւատք ունէր : Բոլոր իր ստացուածքը տուաւ ազգասիրը կերակրելու համար : Իր մարմինը տուաւ : Համբերեց : Քաղցր եղաւ : Չնախանձեցաւ : Չպարտացաւ , իրենը չփնտռեց : Դիւրաւ չգրգուռեցաւ , չարութիւն չխորհեցաւ : Ամէն բանի զիջաւ , ամէն բանի հաւատաց , ամէն բանի յուսաց , ամէն բանի համբերեց և բնաւ չինկաւ : Այո , ան էր նոյն ինքն Աստուածային սիրոյն լրումը խոցուած ու յաղթահար : Հրաւիրուած չենք գմայլի ափ մը ստորուզելիքներու վրայ , այլ պատկառիլ այն Անձին տուջե սրու վրայ կը միանան անոնք : Ասոնք կը տանին մեզ Անոր , ինչպէս լոյսի ճառագայթները կը տանին մեզ արեւին : Սէրն է կարճագոյն ճամբան ձեր հոգիին ու Փրկչին միջև : Պօղոս Բրիտոսէ ստովեցաւ սիրել , և զայն նկարագրելով իր Վարդապետը նկարագրեց : Կենդանի տկարին նայելով զծագրեց իր պատկերը : Ձէր կրնար երեւակայել զայն , եթէ զայն թելադրող կեանք մը դոյ չըլլար : Ո՛հ , զգուշութիւն : Սիրոյ եռեւէն երթանք : Այդ պիտի փրկէ մեզ փոքրիկութենէ և խեղութենէ , կասկածէ , նախանձէ և հպարտութենէ , դեղութենէ և անտարբերութենէ , և պիտի խաչէ մեր անձնասիրութիւնը : Պիտի տանի մեզ Անոր միայն որ կարող է մեզ հազորդ ընել Աստուածային բնութեան : Մբ. Ուսուչի Միքայէլ :

«ԲԱՅՅ ՏԵՐՈՅԸ ԿԱԿԱԼԻՈՂՆԵՐՈՒՆ . . . անոնք արծիւներու պէս թռչելով վեր պիտի ելլեն » Ես. Խ. 34 : Օղին վերի խաւերուն մէջ սաւառնող արծիւը չմտածեր ամենեւին թէ ինչպէս պիտի անցնի գետերը :

«ՔԱՆՁԻ Աստուած ամէն դործը, ամէն ծածուկ լաներու հետ, թէ՛ բարին և թէ՛ չարը, դատաւարանի պիտի բերէ:» Ժող. ԺԲ. 14: Մարդու մը նկարագրին իրական չափը այն է՝ զոր պիտի ընէր, եթէ գիտնար թէ պիտի չիմացուի:

«ՏՈՒՆԸ իւրին անուշահոտութիւնովը լեցուեցաւ:» Յով. ԺԲ. 3: «Մենք Աստուծոյ առջեւ Քրիստոսի անոյշ հոտն ենք:» Բ. Կոր. Բ. 15: Սուրբ կեանքը լինի վկայութիւն է Յիսուսի համար, խոշորիկ ամպ մը սրտի խորոնէն բարձրացող և անոյշ հոտեր արձակող, որոնց չկրնար աշխարհ անգիտակ մնալ: Ի հարկէ և ընտպէս կը յայտնէ իր կենդանի և ազդեցիկ զօրութիւնը: Մարիամու կոտորած չիլին նման խաչին սուրբ կոտորած սիրտը այն ժամէն կ'սկսի հաւատքի, սիրոյ, հնազանդութեան և ամէն յարակից շնորհքի սրբազան բոյրը արձակել: Ծան Բ. Մատթ. 23:

ՆԱԽԱՏԻՐ քաղցր յոյս կը տեսնէ ամէն դառն վաւթի մէջ: Մինչև այս վայրկեանը ես, Աստուծոյ ծառան, կը վկայեմ խոնարհաբար բայց առանց վերապահութեան թէ աղէկ է որ վշտացայ: Հոգեւոր կեանքի, ծանօթութեան և զօրութեան մէջ քիչ զարգացած եմ, ի բայ առեալ այն ժամանակները երբ նեղութեան մէջ գտնուած եմ: Դուռս բաց կը թողում: Կիսով պատրաստ եմ ըսել ցաւի, հիւանդութեան և արամութեան, «Հոս հրամայեցք, վառն զի գիտեմ թէ օրհնութիւն մը պիտի թողուք ձեր ետին: Եկէք, ով տառապանքներ, եթէ կ'ուզէք, վառն զի միշտ հրճուանքի կը փոխուիք:» Սաղմ. 124:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՆՈՐԱՆՇԱՆ ԿՏԱԿ ՄԸ

ՉԱՐԼՍ Լաունդալը իլինոյզ նահանգին մէկ յիմարանոցին մէջ փակուած էր: Երբ մեռաւ, իր ետեւ թողուց հետեւեալ նշանաւոր կտակագիրը, որով իր վերջին կամքը կը յայտնէ իր գոյքերուն բաշխման նկատմամբ: Յայտարարելէ ետեւ թէ «օրէնքով ճանչցուած և կաշեկաղմ հատորներու մէջ արձանագրուած» իր գոյքը «փոքր և ոչինչ բան է», կ'սկսի բռն իր կտակը, վաւերագիր մը՝ որու գեղեցիկ ու ուղձափա բովանդակութիւնը մարդոց ըզմալ կը դարձնէ կտակարարին յիմարութիւնը: Ահա կտակը:

Ա. Բարի հայրերու և մայրերու աւանդ կու տամ, իրենց զաւակներուն համար, գովեստի և քաջաբերութեան ամէն աղէկ փոքր խօսքեր և ամէն սիրուն անուաններ և գոզարիկ անականներ,

և նոյն ծնողներուն կը պատուիրեմ արդարութեամբ և ազնուութեամբ դործածել դանմար, իրենց զաւակներուն պէտքին համեմատ:

Բ. Տղայոց կը թողում, բայց միայն իրենց ազատութեան չըջանին համար, դաշտերուն բոլոր ծաղիկները և անտառներուն բոլոր բոցաղջները, և իրաւունք կու տամ մանկական սովորութիւններու համաձայն անոնց մէջ խաղալու արձակ համարձակ: Բայց միեւնոյն ժամանակ կը խնայեմ զիրենք զգուշանալ փուշերէն և տատակներէն: Տղայոց կը կտակեմ նաեւ առեւտրական արհեստ, անոնց ջուրերուն ներքեւի ոսկեփայլ աւաղները, անոնց վրայ խոնարհող ուսմաներու բոյրերը և հըսկայ ծառերու վերեւ տատանող ձերմակ ամպերը: Տղայոց կը թողում երկար, երկար օրերը, որպէս զի հազարաւոր կերպերով ուրախանան անոնց մէջ, և զիշերը, լուսինը և յարգգող լուսափողիկող հոյլը որպէս զի զմայլին անոնց վրայ, բայց ի ստորեւ սիրահարներու տրուած իրաւունքները յարգելու պայմանով:

Գ. Մանչերու կը կտակեմ հաւաքաբար բոլոր անմշակ օգտակար արտերը և ընդարձակ դետինները, ուր կարելի է գնդախաղ խաղալ, բոլոր հաճելի ջուրերը ուր կարելի է լողալ, բոլոր ձիւնապատ բլուրները ուր կարելի է երթալ, բոլոր դէտերը և լիճերը ուր կարելի է ձուլի որսալ կամ, երբ դժիւր ձմեռը գայ, չմշկել, այս ամէնը սեփականելու և վաշելու համար իրենց մանկութեան չըջանին մէջ: Դարձեալ, բոլոր մարդերը իրենց առեւտրանքով և թիթեանիկներով, անասունները և իրենց պարունակութիւնը, սկիւռները և թռչունները, արձագանգները և օտարոտի ձայները և հեռաւոր ամէն տեղեր ուր կարելի է երթալ, հանդերձ անոնց արժանաւորել ամէն շահատակութիւններով: Դարձեալ նոյն տղայոց իւրաքանչիւրին իր տեղը կու տամ վառարանին մօտ, զիշեր ժամանակ, այրող փայտին մէջ տեսանելի ամէն պտակերներով, որ վաշելն դանմար առանց արդեւի և առանց սեւէ հող կրելու:

Դ. Սիրահարներու կը կտակեմ իրենց երեւակայական աշխարհը բոլոր իրենց ուղածներով, ինչպէս երկնից լոյսերը, պատին քովի կարմիր վարդերը, ցախածաղիկները, երաժշտութեան անոյշ դաշնակութիւնները և ուրէ բան զոր կ'ուզեն իրարու պատկերացնելու համար իրենց սիրոյն տեսականութիւնը և գեղեցիկութիւնը:

Ե. Երկրատարներուն հաւաքաբար կը կտակեմ մրցման ամէն տաքիկայ ու սղեւորիչ խաղեր և իրենց կու տամ արհամարհել մարմնական տկարութեան

թիւները, Թէպէտ կոչաւ են անոնք, տեւական բարեկամութիւններ կազմելու և ընկերներ ստանալու կարողութիւն կու տամ իրենց և այլամբժօրէն կու տամ ամէն զուարթ երգեր և խմբերգներ որ երգեն կորովի ձայներով :

2. Իսկ անոնց որոնք այլեւս տղայ, պատանի կամ սիրահար չեն՝ յիշողութիւն կը կտակեմ և Պրենդի, Շէշքսպիրի և ուրիշ բանաստեղծներու, եթէ կան, ոտանաւորներուն հասորները կը թողում, որպէս զի կարգան և արիւթութիւն :

3. Իսկ մեր աշխարհի սիրելիներուն կը կտակեմ ծերութեան երջանկութիւնը և իրենց գաւաթներուն սէլը և երախտադիտութիւնը մինչև որ իրենց վերջին քունը մանեն :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՆԵԼ

ՀԱՆՐԱԹԻՒՆԸ ԶՓՈՅՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կարելի և փափաքելի է գիտական հետազոտութեանց արդիւնքը ժողովրդական ձեւով ներկայացնել : Փարիզ հրատարակուած Ռէվի-Սեանթիէ հանգէսի յօդուածագիրներէն մէկուն կարծիքով հասարակ ժողովրդին մեծամասնութիւնը այն առան միայն ուշադրութիւն կու տայ գիտութեան, երբ անկէ գործնական օգուտ քաղուի և կամ անկախ այնպէս մը ներկայացուի որ զուարճացնէ կամ գարմացնէ : Եթէ հետազոտիչը իր իւնդաբիւթութիւնները կատարէ լոկ ճշմարտութեան սիրոյն համար և կամ նոյն իսկ գիտութեան համար իրրեւ դիտութիւն, և հետազոտութեան գծի մը հետեւի լոկ իր ջերմ փափաքէն մղեալ, առանց ինկատ առնելու անոր օգտակարութիւնը, հասարակ մարդ մը չհետաքրքրուիր և ուշադրութիւն չտար : Յիշեալ յօդուածագիրը կը խորհի թէ գիտութիւնը միլիոններու հաճելի ընծայեցնելու ճիշդ շատ անգամ վնասակար է անոր պարտադրին գիտական ոգւոյն : Անտարակոյս ճշմարիտ է թէ այս գծադրութիւնը յաճախ կը պատահի գիտութիւնը «ժողովրդականացնել» ձեռնարկողին : Բայց ստուգիւ պէտք է կարելի ընել ոչ-մասնագէտ ընթերցողին տալ գաղտնիք մը արդի հետազոտութեան և այս ինչ գիւտին վրայ, առանց վտանգելու բացատրող անձին գիտական ըմբռնումները : Յօդուածագիրը սապէս յառաջ կ'երթայ պարզելու համար այս գաղափարը :

Անգղիացի գիտնականներ կը նախանձին Յրանսացի բազմութիւններու գիտական դաստիարակութեանը, կամ գէթ ժողովրդային այն հետաքրքրութեան որ արդիւնք է մեր երկրին մէջ գիտական

իրողութիւններու : Այսու ամենայնիւ մենք, առանց շատ յոռետես ըլլալու, պարտիմք խոստովանիլ թէ եղանակը, որով հանրութիւնը կը նկատէ դիտութիւնը, բայց ի գիտական ըլլալէ ամէն բան է : . . . Գիտութեան ընծայուած օգտաւորաշատ կութիւնն զուրա և թերեւս վեր, իր ամէնէն ակնհերեւ կիրառութեան մէջ, բազմութիւններու աչքը յանկուցանողն է բանաստեղծական և անհուն բան մը դանելու յոյսը : Գիտութիւնը կը սիրուի ինչպէս կը սիրուի թատրոնը. անկէ կը պահանջուի ոչ թէ հրահանգութիւն, այլ՝ զբօսանք : Հանրութիւնը մէկ երկվայրկեան հետաքրքրելու համար շատ ցոյցը պէտք է : Ժողովրդին ուշադրութիւնը գրաւել ուղղով առ հասարակ պարտաւորեալ է իրողութիւնները չափազանցել. և ասոնք պէտք է որ պակուցիչ, ապաւեցուցիչ երեւին և մոգական գաւազանի մը արդիւնք, որպէս զի ուշադրութիւնը դրաւեն քանի մը վայրկեան միայն, ճիշդ ինչպէս որ մենք իրարու ետեւէ պիտի ներկայացնէինք պարիկներու տեսիլներ մանուկները դրօնցնելու համար : Գիտութիւնը իրրեւ մօզ կը նկատուի . . . հին կախարչներուն յաջորդը, համարելով թէ առանց նման անոր աղ գործն է զուարճացնել, զարմացնել : Եթէ անկախ չկատարէ այս պաշտօնը, այլեւս իրրեւ ուրիշ ոչինչ կը նկատուի, բայց եթէ՝ ծառայ մը թերեւս, որուն գործն է իր ոյժը դնել մարդկային քմահաճոյքին արամադրութեան ներքեւ, կարկուտի փոթորիկները և մինչև իսկ անձրեւը գաղթեցնելու, հիւանդութիւններու գեւերը վտարելու պատիւներու ձեւով, որոնք անդադար կը կրծեն մեր շուրջը, հիւներու ուրուականներուն նման, անտեսանելի բայց ահալելի կերպով :

Արդ, որովհետեւ չենք ուզեր որ գիտութեան վրայ լոկ նայինք այս աչքով, ծառայական գործիքի վրայ նայելու պէս, սակաւին կ'ուզենք, ամէն բանի հակառակ, զարմացնել հանրութիւնը, որոնք հետզհետէ աւելի ծանծրանալով, յափրանալով, ինչպէս մանուկները խաղալիկներուն չափազանց շատ ըլլալուն պատճառաւ . . . այլ եւս չեն գարմանար ունէ բանի վրայ, և ուստի դիւրաւ կը խաբուին :

Դարմանի հետամտութիւնը ախտի բուժում կը կոչեն թերթերը : Ուսումնասիրութիւնը մարսողական խմորումներու որ կը թունաւորին գործարանները և կը փութացնեն անոր վախճանը, կը կոչուի 'ծերութեան բուժում' : հետազոտութիւնը սուտ-բերեղացման ձեւերու, որոնք կը նմանին բարդ բուսականութեան, կը կոչուի կեանքի ստեղծում : . . .

«Այս խորհուրդները կ'արդարացնեն այն խօսքը թէ բաղմունքներն հետ ուղղակի չի ունենում միջորոշներու տեսակէտով կրնայ վտանգաւոր ըլլալ, թերեւս ոչ թէ զիտութեան, այլ՝ զիտականին ։ Ժողովրդին զիտութեան յարումը թէ՛ լուրջ ըլլայ թէ՛ տղայական, բոլորովին դուրս կը դանուի զիտական ոգիէ ։ Արդ ա՛յս ոգին է որ վերջապէս թափանցելու է մարդոց մէջ ։ Բայց, ինչպէս Մ. Լատի կ'ըսէ, ընկերային վարակումը արտաքուստ տեղի կ'ունենայ ։ Արտաքին թափանցումը տեղի ունենալու է ներքին թափանցումէն առաջ որ խորտալէս պիտի եղանակաւորէ միտքը ։ Հանրային միտքը զիտական դիւտերու հաճելի հետեւանքները ըմբռնելէ և ահոնց զարմանալիքներուն վրայ սքանչանալէ ետքը պիտի հետաքրքրուի և անձկութեամբ պիտի հետամտի ճշմարտութեան, որուն արդիւնքները աւելի օգտակար են սա նկատմամբ որ իրենց օգտակարութիւնը հետապնդողութեան բացարձակ նպատակը չէ ։»

ՅՈՒՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

«ԲԱՅՅ ԶԵՋԻ Կ'ԸՍԵՄ ԹԷ
ՀՈՍ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԵԾ ՄԷԿԸ ԿԱՅ»
Մաթ. Ժ. 6

[Հայ Աւետարանականներու Բերայի նորակառոյց Սր. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ հետեւեալ քարոզը խօսեցաւ նաւակաւորներն յաջորդ կերակի օրը նոյն եկեղեցիին երէց Վեր. Արսէն Պ. Շմաւոնեան ։ Քարոզն ինքնին ցոյց կու տայ երէցին լայն ոգին և հողւոր բարձր մտաւարկները ։ Երանի թէ կարող ըլլայինք ընթերցողներու օգտին համար թուղթին փոխանցել այն զտուած բայց բուն խանդը, որով խօսեցաւ քարոզը ։ Դոնէ կրնանք յիշատակել թէ ուշադրաւ յաջորդութիւնը, որով պատկուած է Վեր. Շմաւոնեանի հովուական քառամեայ պաշտօնավարութիւնը, վերադրելի է անոր խորարմատ սիրոյն և անխնայ աշխատութեան ։ Դովուտէ և դեռահատումէ աւելի լսելի մը արժանացաւ ան, և այդ բանն է փոխադարձ սէրն ու համակրութիւնը իր Ժողովրդին և ամէն անոնց որոնք մէկ են Քրիստոսով ։

[ԽՔ. Ա. Ե. Կ.]

Այս խօսքը որ յարմար դատուեցաւ ոսկեղօծ տառերով դնել և պահել մեր աչաց առջեւ՝ խօսեցաւ մեր ամենօրնեալ Տէրը իր անձին նկատմամբ, երբ Հրէից Փարիսեցիները և Դաւիթները սկսան յարձակումներ գործել և բայց ի բայ թշնամութիւն յարուցանել Աստուծոյ դէմ ։

Մատթէոս Աւետարանիչը իր պատմութեան այս

Ժ. Գլխուն մէջ այսօրինակ յարձակմանց երեքը կը պատմէ ։ Առաջին բաղխումն է այս որ տեղի կ'ունենայ Հրէից առաջնորդներուն և Փրկչին միջև ։ Ճշմարիտ բնազդով մը կարծես կ'ըմբռնեն այս մարդիկը թէ իրենց կրօնական դրութիւնը պէտք է կամ յաղթէ և կամ տեղի տայ Քրիստոսին ։ Օրինաց տալը և կենդանի Փրկիչը չեն կարող երկուքը մէկէն տիրել ։ մին կամ միւսը պարտի տեղի տալ ։ Եւ Տաճարին այս պաշտօնեաները յիմարաբար կ'որոշեն մաքառիլ Քրիստոսի դէմ ։ Մահու և կենաց խնդիր է այս իրենց համար և իրենք կ'ընտրեն մահու ճամբան ։ Խաչելութեան դործը այն օրէն կը սկսի ։

Երեք որոշ յարձակումներով կը սկսին պայքարը ։ Նախ, կ'ամբաստանեն Յիսուսը իբր Շաբաթ պղծող, վասն զի իր աշակերտները Շաբաթ օրը արաւրուսն մէջէն սնցած առնենին ցորենի հասկեր կը փրցնեն և կ'ուտեն, և Յիսուս ինքը Շաբաթ օրը Ժողովարանին մէջ յատենի հրապարակի կը բուժէ անդամաւոր մը ։ Երկրորդ, կ'ամբաստանեն զայն իբր դուստր Բէեղղերուդ իշխանին կողմնակից, «Ատիկա» կ'ըսեն, «ուրիշ բանով չհաներ դեւերը բայց դեւերուն Բէեղղերուդ իշխանովը ։» Եւ երրորդ, կը նախատեն և կ'անարգեն զայն ։ «Վարդապետ» կ'ըսեն անշուշտ հեգնական եղանակաւ մը, «կ'ուզենք քեզմէ նշան մը տեսնել» իբրեւ թէ մինչեւ այն ատեն հրաջներու և նշաններու ամէնէն զարմանալիքներուն, ամէնէն ահարկուններուն ախանաւուն եղած չըլլային ։

Եւ մեր Տէրը այս յարձակումները միշտ յետ կը մղէ միեւնոյն անվեհեր, միեւնոյն անխռով վեհափառ եղանակաւ ։ Իր անձը կը ցուցնէ իբր Շաբաթին Տէրը և օրինաց լրումը, իբր դեւերուն յաղթականը, իբր հրաջներու ամէնէն մեծը և կատարեալը ։ Դուք իբր օրինաց պաշտպան զիս դատաւարակու կ'իլլէք, կ'ըսէ Փարիսեցիներուն, և կ'ամբաստանէք զիս իբր Շաբաթ պղծող, բայց զիսցէք որ դուք էք որ օրէնքը չէք ըմբռներ և հետեւաբար չէք կատարեր ։ Ոգորմութիւն կ'ուզեմ, կ'ըսէ Աստուած, և չէ թէ դո՛ւ և դուք ոգորմութիւն կը մոռնաք և կը կարծէք Աստուծոյ ընդունելի զոհաբերութիւն ընել առանց ոգորմութեան ։ Օրէնքը, եթէ սրտի ազնուութեան, բարութեան և կենաց սրբացման չճառայէ, անօգուտ է ։ Շաբաթ օրը փոքր ինկած ոչխար մը փոսէն հանողը ձեզմէ աւելի աղէկ ըմբռնած է և կը կատարէ օրէնքը ։ Ահա այդ ճշմարտութիւնն է որ ձեր դրութիւնը մոռցած է և կամ զանց կ'առնէ ։ Շաբաթը մարդուն համար զրուեցաւ, օրէնքը եղաւ մարդը

սրբութեան տաճանորդելու համար և ոչ թէ մարդը ստեղծուեցաւ Շարաթին գերի ըլլալու համար : Եւ Որդին մարդոյ , որ եկաւ օրէնքը լրացնելու և ցուցնելու մարդոց թէ ի՞նչպէս օրինաց ճշմարիտ կատարումը կ'առաջնորդէ ողորմութեան և սրբութեան , Որդին մարդոյ , որով միայն կրնայ ձեր օրէնքը կենսատու բարիք մը ըլլալ և առանց որոյ ձեր օրէնքը մեռած է , որուն դէմ դուք այսօր թշնամութիւն կը հռչակէք , Որդին մարդոյ Շարաթին Տէրն է :

Դուք իբր վարդապետ և աստուածաբան զիս դեւերու կողմնակից և Բէկզդեբուղի օգնական կ'անուանէք . և սակայն կը մոռնաք թէ հաստատութիւն մը իրեն դէմ բաժնուած՝ չկրնար կենալ : Ի՞նչպէս կրնայ չար ծառ մը բարի պտուղ բերել . ի՞նչպէս կարելի է ենթադրել թէ իմ բարի գործերս չարին զօրութեամբը յառաջ կու գան , չէ՞ որ սըրաֆին վիճակին համեմատ ձեռքերը կը գործեն և ըւրանը կը խօսի : Եւ ահա այդ է ձեր վարդապետութեան սխալ կողմը : Զեր՝ որ կ'ուզէք չար ծառէն բարի պտուղ հասցնել , որ ապականեալ սրտերով կը յուսաք բարի գործեր գործել , որ արտաքինին , աչքի երեւցածին կը նայիք և ոչ թէ ներքին վիճակին՝ ձեռքով գերեզմաններու պէս որ , որքան ալ դուքսէն սպիտակ և անպծառ երեւնան , ներսէն ապականութեան և մահուան կեդրոններ են :

Դուք որ իմ կեանքիս մեծ նշանը , Բանին մարդեղութեան անդուգական հրաշքը կ'անարգէք և ծաղր ընելով զիս ինծմէ նշան կ'ուզէք , սպասեցէք : Ուրիշ նշան պիտի չտամ ձեզի , բայց Յովնան մարգարէին նշանը : Ահա երբ դուք ձեր այս խօլ յարձակումները ձեր փախաբան վախճանին հասցնէք , երբ ձեր բոլոր ուժերը ժողովելով , ձեր ամէնէն խորամանկ , ամէնէն խնամով պատրաստուած ծրագիրը ի գործ դնէք և զիս խաչը հանէք , և ձեր ոճիրովը դո՞ ձեր տունները դառնաք , ըսելով , Յաղթեցինք Նազովրեցիին , այն ատեն , երբորդ օրը պիտի տեսնաք Յովնանին նշանը : Պիտի տեսնաք թէ Որդին մարդոյ ձեր յիմար յարձակումներովը չկործանիր , թէ ձեր վերջին ճղամբ ձեռք բերած առերեւոյթ յաջողութիւնն իսկ , մեծ , կարող չէ զիս ընկճել , Եւ այս իմ ձեզի ցուցունելիք յաղթական նշանս վերջնական և մշտնջենաւոր պիտի ըլլայ : Վա՛յ ձեզ կեղծաւոր դպիրներ և փարիսեցիներ , որ իբրեւ թէ օրինաց պաշտպան և տաճարին պաշտօնականներ էք , ձեր օրէնքը առանց ինծի պիտի խախտնի վասն զի ես եմ օրինաց Տէրը : Զեր խմատութիւնը առանց ինծի յիմարութիւն պիտի ըլլայ , վասն զի հոս Սողոմոնէն մեծ

մէկը կայ : Զեր տեսնելիք նշանը մահուան նշան պիտի ըլլայ ձեր անապաշխար իշխանութեան , զի ահա Յովնանէն մեծ մէկը կայ հոս : Եւ ձեր այս տաճարէն որ այս երբորդ անգամ ըլլալով կը կանգնէք Սիօնի լարձանցը վրայ , կրանիթեայ և մարմարեայ , փտտահեղ և վիխթարի , ամբապլնեղ և անքակակի , ահա քար մը քարի վրայ պիտի չմնայ հոն , վասն զի անոր տեղը ես պիտի կանգնեմ տաճար մը , երեք օրուան մէջ , անձեռագործ և յաւիտեանական : Ահա ձեզի կ'ըսեմ թէ «հոս տաճարէն մեծ մէկը կայ» :

Մեր յաղթական Փրկչին այս վսեմ խօսքը ահա ընտրեցինք մեր եկեղեցւոյն ճակատը պսակելու համար , որպէս զի մենք ամէն կիրակի կարգանք դայն և մեր որդիները և որդւոց որդիները մեզմէ ետքը , սերունդէ սերունդ , քանի որ այս տաճարը հոս կանգուն կը մնայ : Յիշեցնելու համար ամէն անոնց որ հոս կը մօտեն , թէ մեր այս հոյակապ եկեղեցին որուն վրայ այնչափ կ'ուրախանանք իրաւամբ՝ ոչինչ է առանց Անոր , թէ մեր հոս սորվածները , ո՛րքան ալ իմաստուն երեւնան , անօգուտ են եթէ չեն ցուցներ և մատնանիշ ըներ որոշ կերպով զԱյն , թէ մեր կրօնական պաշտամունքը , ո՛րքան ալ վայելուչ և գեղեցիկ ըլլայ , քաղցրաճայն մեղեդիներով և պատկառօտ մաղթանքներով և պերճարան քարոզութեամբ կարող չէ փրկութեան միջոց դառնալ , եթէ չառաջնորդեր մեզ Անոր : Օրէնքը առանց Անոր՝ մարդկային լուծ մը կը դառնայ : Փառաբանութիւնը առանց Անոր՝ ճայն տուող պղինձի և հնչեցող ծնծղայի կը նմանի : Տաճարը առանց Անոր՝ մահուան շիրիմ մը կ'ըլլայ : Կրօնքը կրօնք չէ՝ եթէ ոչ Անով :

Բաւ լիցի որ այս խօսքերով պղտիկցնել կամ անարդել ուղեմ տաճարը , կրօնական աւանդութիւնները , վարդապետութիւնը կամ երկիւղած պաշտամունքի ձեւերը , այն վայելուչ և դարաւոր գործունէութեամբ նուիրական դարձած ծէսերը և արարողութիւնները որով մարդիկ կը մօտենան Աստուծոյ դահլին :

Արդէն մեր Տէրը ոչ հոս այս հատուածին մէջ , և ոչ այլուր կը դատապարտէ կամ կ'անարգէ այս բաները : Մի կարծէք թէ ես եկայ օրէնքը կամ մարգարէները աւերելու . չեկայ աւերելու հապա կառարելու . . . քանզի կ'ըսեմ ձեզի , թէ որ ձեր արդարութիւնը դպիրներուն և փարիսեցիներուն արդարութեան աւելի չըլլայ , բնաւ պիտի չմանէք երկնից թաղաւորութիւնը :

Յիսուս կը դատապարտէ ոչ թէ տաճարը , օրէնքը , մարգարէները , Յովնանը կամ Սողոմոնը ,

աւանդութիւնները կամ խմատութիւնը, այլ Հրէից մահացու սխալը որ այս բաները կը պահեն իբր լրսւմն իրենց կրօնական գրութեան, իբր վախճան և նպատակ պաշտաման և ոչ թէ իբր սրբազան միջոցներ հոգեւոր բարձրագոյն նպատակի մը իրագործման, Քրիստոսի հոգեւոր տիրապետութեան:

Ուրախ եմ որ անցեալ կիրակի առուր Նաւահաւիթի պաշտօնին մէջ շեշտուեցաւ և կրկնուեցաւ այն ճշմարտութիւնը թէ մենք ուրիշ Քրիստոնեայ եկեղեցիներէ և մանաւանդ մեր սիրեցեալ Հայ եկեղեցիէն մեր բաժանումը չէ որ կը շեշտենք այս եկեղեցին կանգնելով: Ոչ ոք կրնայ մեզ խղել և անջատել մեր հայրերուն կրօնքէն: Հայ Աւետարանական եկեղեցի, ինչ որ մեր նախնեացն է, մերն է: Մերն է Գրիգոր Լուսաւորիչը, մերն է Ծնորհալին, մերն է Նարեկացին: Թող չկարծուի թէ մենք ՅԱ տարուան ժողովուրդ մըն ենք և կողոկոսաբայն հետեւողներ օտար վարդապետութեանց և օտար աւանդութեանց: Տաննակեց գարերու Քրիստոնէական կեանքի մը ժառանգներն ենք մենք: Մենք հարազատ զաւակներն ենք նախնի սուրբերուն, հաւատքի ճշմարիտ վիճակներուն: Եւ լեռան պէս հաստատուն կեցած դարաւոր կրօնի մը կողմանին վրայ՝ մեր աչքերը և սիրտերը կը բարձրացնենք դէպ Ս.ն, որուն փառքը կ'երգեն առաւօտուն սպիտակափառ լեռները և անոնց վերեւ պար բռնող լուսաշող մարմինները: Կ'ազօթենք որ այս ամէնը, նիւթը, պաշտամունքը, սրբազան աւանդութիւնները, ուղղափառ վարդապետութիւնը մեզ բարձրացնեն և հասցնեն մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսին, մարդայեալ Աստուծոյն, որ կեանք է և ճշմարտութիւն և կեդրոն և նպատակ ամենայն բարեաց: Ահա այս է մեր գոյութեան պատճառը, այս է մեր եկեղեցիին նպատակը: Ասոր համար մեր հայրերը սրբեկրեցին Աւետարանական անունը:

Սին վիճաբանութեանց և նեղմիտ բացատրութեանց և խտրներու դարը անցած է. փառք Աստուծոյ: Բայց կայ և կը մնայ այն մեծ ճշմարտութիւնը, որուն ախոյեանները ըլլալ ուխտեցին Հայ Աւետարանականները անցեալ դարուն մէջ, և այն մեծ ճշմարտութիւնը այս է թէ ըստ Մը. Աւետարանի իւրաքանչիւր հաւատացեալ արտօնութիւն ունի մօտենալու ուղղակի Փրկչին, կառչելու Ս.նոր վիրաւոր ձեռքին, հանգչեցնելու իր խոնջեալ դուլը Ասոր կուրծքին վրայ, ուր սիրտ մը կը բարակէ մարդոց սիրովը վառուած: Եւ թէ ամէն բան միջոց ըլլալու է և ոչ արգելք մեղաւոր մարդուն այսպէս իր Փրկչին հետ ուղղակի և անմիջա-

կան յարաբերութիւն մը հաստատելուն: Քրիստոս է մեր հոգեւոր միակ յոյսը: Ան է մեր մի միայն Միջնորդը և Բարեխօսը, մեր Փրկիչը, Քահանան և Տէրը: Ամէն բան կ'անցնի, բայց Քրիստոս կը մնայ յաւիտեան: Ան է երկրի վրայ և երկինքին մէջ մնայուն եկեղեցին:

Կառուցէք ձեր տաճարները այնքան փառաւոր սրբան կրնաք, ճարտարագետական ամենամեծ հմտութեամբ և մեծածախ և համբերատար աշխատութեամբ ժողովեցէք երկրին չորս կողմերէն ամէնէն գեղեցիկ մարմարիւնները, երկաթը, վաշտը, պղինձը, անաղը և ոսկին, և գեղարուեստը թող իր վերջին ճիգը և ճաշակը ի գործ դնէ դանոնք փառանկ կերպով և ամրապնդ ի մի ձուլելու մինչև որ առկաւ լոյս չտեսած սերունդներ նային ապշուլթեամբ անոր վրայ և հիանան: Բայց յիշեցէք թէ կը վրիպիք ձեր նպատակէն, եթէ ձեր ամէնէն հոյակապ կերտումը ճարմանայնէր Աւետարանի մեծ ճշմարտութիւնը, և իր մարմարեայ սանդուխէն մինչև իր ոսկեզօծ խաչը չաղաղակիր թէ մենք հոս կը կանգնենք միաձայն վկայելու թէ Հոս տաճարէն մեծ Մէկը կայ:

Ճոխացուցէք ձեր պաշտամունքը, և թող գոռայ երգեհանը և միանան ամէնէն ներդաշնակ ձայները, թող ծխէ խուսիկը, եթէ կ'ուզէք, և բուրբ կնդրուի, թող մարդիկ պաշտօն մոտուցանին Ամենակալին սրբութեան գեղեցիկութեամբ, թող նուիրեն մարդիկ իրենց գոհարանական պատարագը: Բայց յիշեցէք թէ այս ամէնը միայն այն առան նշանակութիւն կը ստանան և իրենց նպատակին կը ծառայեն երբ կը մօտենան մարդկութիւնը Քրիստոսի և կը հաստատեն մեղաւոր և տառապեալ հոգիներու յոյսը մի միայն կենդանի Փրկչին և անոր քաւարար պատարագին վրայ:

Սորվեցէք խնամով ձեր հաւատոյ վարդապետութիւնը, ուղղափառ աստուածաբանութիւնը բազմեցուցէք արժանաւոր կերպով դիտութեանց դահլիճ վրայ, բացէք ձեր սրբազան Մատենանը, և Աստուծոյ ձեզի պարգեւած փառաւոր կարողութեամբ, ձեր մտքին անհունութեանց հետ մաքառող զօրութեամբը ջանացէք թափանցել և խորասուզիլ Աստուծոյ ճշմարտութեան անձայր և անյատակ սկիւնին մէջ. բայց յիշեցէք թէ իմաստութեան սկիզբը և վախճանը այն է որ մարդ զգայ իր մեղաւոր և անկեղծ վիճակը և զիմէ Յիսուսին որ իր հեղ և խոնարհ կեանքովը և իր մահուան պատարագովը կը հաշտեցնէ մեղաւոր մարդը արդար Աստուծոյ հետ: Երանի այն իմաստուններուն որ Ասոր և մի միայն Ասոր կը յուսան:

Մի մոռնաք նաեւ ձեր մտքի թռիչներուն և սրտի յալիչատկութեանց մէջ թէ մարդկութեան ստուար մեծամասնութիւնը մեղքի և վիշտի պատճառով թշուառ և արդարատեղի վիճակի մը մէջ է։ Ձեր տաճարին հովանիէն դուրս, ձեր երգոց և փառաբանութեան հասողութեան սահմանէն անդին, խաւարին նկուղներու մէջ, խօյ գուարճութեանց և մեղսալից զբօսանքներու խաբուսիկ և դառն հրապոյրին ներքեւ, աղքատութեան խրճիթներուն մէջ, հիւանդանոցի անկիւնները, անհամար հողիներ կան որոնք, Աստուծոյ պատկերովը ստեղծուած բայց հեռացած Աստուծմէ, մահուան շուրի ձորին մէջ տառապագին կը հեծնեն։ Աստուծոյ հոգեւոր փրկութեան պէտք ունին, ասոնք՝ որոնց չհասնիր ձեր տաճարը և երգեհոնին ձայները, որոնց փայթը չեն ձեր աստուածաբանական ինդիկները։ Մօտեցէք անոնց և առաջ հոն ինչ որ երբեմն մարդիկ անկարող են տեսնել բարձրաձեղուն տաճարներու և գիտութեանց սրահներու մէջ։ Տեսէք թէ Բրիտանոս հոն ինչե՛ր ի գործ կը գնէ։ Սրտեր կ'ամօքին, տառապանաց անկողիներ տղթի բազիններու կը վերածուին, Բրիտանոսի սիրոյն համար մարդիկ մարդոց օգնութեան և միխթարութեան կը գիւմնեն, մեղիքը կը հագուելոյցուն, անօթիները կը կերակրուին, պինտ պզտիկները կ'ընդունին գիտութեան ձեռքէն սիրոյ գաւաթը և, հրաշալեաց հրաշալիք, մեղաւորներ կը սթափին, ինքզինքնուն կու գան և կը կրկնեն զղման և յուսոյ խօսքերը, «Ելեմ երթամ իմ Հօրս, և ըսեմ, Հայր, մեղանչեցի երկինքին դէմ ու քու սաջեւդ, և ալ արժանի չեմ քու որդի դուսելու — Հայր»։

Ահա, սիրելիք, հոն է Բրիտանոս, հոն կենդանի և կենդանարար Եկեղեցին, հոն Այս որ տաճարէն խիստ մեծ է։ Այս է մեր հայրերուն գաւառնած ճշմարտութիւնը և մեզի կը վայելէ ամուր բանել զայն։ Թէ Յիսուս Բրիտանոսով և մի միայն անով մարդիկ խաւարին մէջ լոյս կը տեսնեն, մեղաց զօրութենէն կ'ազատին և կը մօտենան Աստուծոյ առանց վախի և ուղղակի, առանց ուրիշ միջոցներու և միջնորդութեանց, կը փարին անոր ծունկերուն և կը դռնեն — Հայր։

Եւ մենք մեր յոյսը գնենք Անոր վրայ որ այս հրաշքները կը գործէ, որ նոյնն է երէկ, այսօր և յաւիտեան, որ փրկած է, կը փրկէ և պիտի փրկէ մարդկութիւնը մեղքէ և տառապանքէ և մահուանէ, և որ, երբ հոս մեր ձայները զայրին, երբ այս մեր տաճարը քայքայի, երբ մարդոց զիտութիւնը խափանի և աշխարհի հիմերը խախ-

տին, պիտի մնայ յաղթական և վեհափառ՝ հողիներու մի միայն Յոյսը, Քահանան, Տէրը և Փրկիչը։

ՆՇՄԱՐՆԵՐ ՄԵՐ ԴԻՏԱՐԱՆԷՆ

(Շար. Նախորդ Բէւէն և Վերջ)

Գիրքը, ինչպէս ըսինք արդէն, հրապուրիչ և բեղոյթ մը ունի և ներքինն ալ դրսերեւոյթին չափ հաճելի է մանաւանդ մանուկներուն։ Ո՞նց ու լեզուն հայացի են Անգլիկեանէ թարգմանուած ըլլալով հանգերձ, որուն համար կ'արժէ շնորհաւորել յարգելի Ն. Է. Փ. Պալեօղեան։ Այս գրքոյիլը ունի նաև ոտանաւորներ ալ, որոնք, պէտք է ըսենք թէ չափ յաջող չեն, սլաքունակելով տեղ տեղ տաղաչափական օրէնքներու դէմ մեղանչումներ ալ։ Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, ընթերցանութեան այս դասագիրքը՝ ամէն բան նկատի առնելով՝ մեծ զարգացում մը կը մասնանշէ երբ կը բաղդատենք նոյն իսկ քանի մը տարի առաջ հրատարակուած դասագիրքերը։ Պայտլը Հառուէն հրատարակուած են նաև Վեր. Յ. Գրիգորեանի երկու հեղինակութիւնները, Վեր. Գաբրիէլ Գրիգոր և Քրիստոփէան, բայց ասոնց առաջինը Թուրքերէն ըլլալուն և երկրորդն ալ դեռ տեսած չըլլալուն համար, չկրցանք բան մը ըսել ասոնց համար։

Պայտլը Հառուսի գիրքերու հոլէն դուրս ելնելով կը մանենք Ընթերցանութեան մէջ. գործ՝ Յովն. Պոճիգանեանի որուն անունը տպագրական ձևով վրէպի մը զո՞հ դուցած է գիրքին կողքին վրայ։ Այս գիրքը, որ 186 էջերէ կը բաղկանայ, պատուական ուսումնասիրութիւն մըն է ընտանեկան կեանքին՝ իր ալլադոն փուլերուն մէջ։ Հեղինակը 17 զուլաներու մէջ կ'ուսումնասիրէ ընտանեկան ախարար կեանքի մը ամէնէն անհրաժեշտ հարցերը, և պէտք է ըսել՝ կ'ուսումնասիրէ գիտակցաբար։ Եթէ նոյն իսկ հեղինակին յայտնած ամէն զաղափարներուն համակարծիք չգտնուինք ալ, և չսպասուիր որ ամէն ընթերցող հեղինակի մը ամէն մէկ զաղափարին համաձայն գտնուի, պէտք է ընդունիլ թէ իր արտայայտած զաղափարները իր քննած հարցերուն մէջ ընդհանրապէս առողջ և արամբանական են։ Գիրքը, որուն ամբողջութիւնը հինգ տարի առաջ հրատարակուած է Աւետարանի մէջ, Թողատի Ն. Բրիտ. Ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ հրատարակուած է, որուն հասցիքը պիտի յատկացուի նոյն ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ եղած Աղագոյց հեռագրանոցին։ Այս տեղեկութիւնները կը հաղորդէ գիրքին նախաբանը, որ անխնամ լեզուով մը և ոճով մը գրուած ըլլալուն, և լեզուի և քերական-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք . Վեհ. Սուլթանը հետագորով շնորհաւորեց Անգղիոյ և Իտալիոյ թագաւորները իրենց ճննդեան տարեգարձներուն առիթով, և շնորհակալութեան հետագիրներ ստացաւ ն. Վեհափառութիւններէն : — Ն. Կ. Վեհափառութիւնը մեծ արարողապետին և Անձնական Գանձուն նախարարին ձեռամբ Իտալական դեսպանին 40,000 Ֆրանք յանձնեց Քաղաքիոյ երկրաշարժէն վնասուած կալուած ընտանիքներու համար : — Քիլի նաւադործարանին մէջ շինուած երկու յածանաւեր մայրաքաղաքս ժամանեցին : — Հայը կշիռով գնելու որոշման գործադրութիւնը սկսաւ : — Կայս. պալատան առաջին խորհրդական բժիշկ Տր. Միւլիք մեռաւ յետ երկար հիւանդութեան :

Նահանգներ . Ատանայի նահանգին Եռամուրթալըդ գիւղախումբը գաւառակի փոխուեցաւ և Փայաս գաւառակը գիւղախմբի, իսկ գաւառին կեդրոնը Եարփուզի կցուած Գայազ և Գը գիւղախումբերը ջնջուեցան : — Երուսաղէմի գաւառին յառաջդիւմութեան և բարդաւաճման զարկ տալու համար յանձնաժողով մը կազմուեցաւ կառավարչին նախագահութեամբ և գաւառին պաշտօնատարներուն անդամակցութեամբ : — Տրապիզոնի մէջ քանի մը օրէ ի վեր կարմրախտ և կեղծմաշկ երեւան ելած է : — Էսիրնէի մէջ անցեալ չաբթու 12 տուն և 23 խանութ աչրած է : Դժբախտաբար երկու հողի ալ տուն վրցնելու միջոցին բոցերու մէջ ինկած և ողջ ողջ աչրած են : — Ատիւէճէվազի մէջ վերջերս երկրաշարժի երկու ցնցում զլացուած է աւանց վտանգի : — Տրամայէ կը դրուի թէ շրջակայից ծխախոտի և եգիպտացորենի բերքը այս տարի հարիւրին 30 աւելի է : — Միտիլիի փողոցները պիտի հակնակուին գիտական դրութեամբ : Պերզամայի մէջ ծաղկախտ ճարակած է : — Մանմուտի գաւառակին երկրաշարժէ վնասուողներուն համար Վան դրկուած 300 ոսկին բաշխուած է : Երկրաւորական Դրամատունը արածնուած է 430,000 դահ. յատկացնել Վանայ նահանգը բաւական արմառք բերել տալու համար : — Աֆիոն Գարահիսարի գիւղերէն 474 հողագործ ընտանիքներու 142,000 դահ. փոխ պիտի տրուի : — Այաքնի կուսակալութիւնը ձեռնհաս իշխանութիւնէն խնդրեց նորոգել Մարգինամարի տոմարներուն մէջ չարձանադրուածները պատժէ դերձ ընելու պայմանաւժաւ մը, որ աւարտած է :

Այլեւայլ . Ձեռնհաս պաշտօնատարներն հրահանգ խնդրուած է թէ վճարորդներու գործադրութեան դիւանին կողմէ շահագրգռուողներու հաւորդելի ճաճգնամէջներուն քանի՞ դահնոց գրոշմաթուղթ վաւցնելու է, նաեւ թէ գրուման գործողութիւններու վերաբերեալ զգալի վարագանքները դրոշմաթղթի աուրքի ենթակա՞յ են թէ ոչ : — Կալուածատէրոջ մահէն մինչև մէկ տարի ետքը ձեռնհաս իշխանութեան դիմելով փոխանցման գործողութիւն կատարողներ պետական ամէն աուրքէ և փոխանցման ծախքէ վերձ պիտի ըլլային, վճարելով միայն թղթի գինը և քարտուղարի վարձքը : Կայս. նոր հրամանի մը համաձայն, անցեալ տարիներու մէջ ալ ժառանգութեան և փոխանցման իրաւունք ստացած անձեր, եթէ սոյն ծանուցման թուականէն մինչև մէկ տարի ետքը դիմեն այդ գործողութիւնը կատարելու համար, նոյն շնորհէն պիտի օգտուին : Սակայն որբերու, աչրիներու, ևն. համար այդ սրայմանաժամը անոնց չափահասութեան թուականէն պիտի սկսի : — Հնդկաստանի Լահոր քաղաքին մէջ Օրէնթի Պաշ. օլ Իւ. Գէ. անունով Իսլամական գրամատուն մը պիտի հաստատուի 8½ միլիոն ֆրանք գրամագլխով : — Վերջին երեք ամսուան մէջ Եգիպտոսի և Բուսմանիոյ միջեւ կատարուած առևտուրին համագումարն է 53,114 ոսկի, 54,842ը Բուսմանիայէ Եգիպտոս և 272ը Եգիպտոսէ Բուսմանիա արտածուած : — Ատալիոյ և Պէյրութի ժամանումները բժշկական քննութեան կ'ենթարկուին : — Մեքքէի և Մեդինէի միջեւ երթևեկի յատկանալի կառուածներուն կառքերը պիտի գնուին : — Հայաստանի փայտէ փէնտիք երկաթուղիի երկրորդ դժի մը շինութեան պայմանագրութիւնը Հոկ. 26ին կնքուեցաւ և փոխանակուեցաւ Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան և Անատոլուի երկաթուղիի ընկերութեան տնօրէնին միջեւ : Գծին յատկաձեւերը մինչև մէկ ամիս պիտի պատրաստուին և շինութիւնները մէկուկէս տարիէն պիտի աւարտին : — Անցեալ ուրբաթ մայրաքաղաքիս Պուլկարական հիւանդանոցի վերաբուժապետի օգնական Տր. Մորքով Կայս. Բժշկական Ընկերութեան ներկայացուց ընդարձակ տեղեկագիր մը թմրեցուցման նոր դրութեան մը վրայ, որ կը կոչուի բաշխութեան և կը յարմարի ամէն կարգի հիւանդներու, մանաւանդ ջղայններու և քրոնֆորմէ վախճողներու : Այս դրութիւնն է նուրբ ասեղով մը 8 հարիւրորդակրամ «սթովէն» ներկայացնել ողնածուծին մէջ : Հինգ վայրկեանէն անդգայութիւնը կատարեալ կ'ըլլայ : Բնու. վտանգ չունի :

ՀԱՆԳԻՍՏ Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ն. Ս. Օձուրթիւն Կաթողիկոս ամենայն Հայոց ննջեց ի Բրիտանոս չոկ. 24/11 Նոյ.ին, երկու-
շարթի կէսօրէն երեք ժամ տալով: Մահուան լուրը հետեւեալ հեռագրով հաղորդուեցաւ Պատրիարք
Հօր. «Ս. Էջմիածին, Հոկ. 29/11 Նոյ. Ն. Սրբուրթիւն Հայրապետն ամենայն Հայոց հանդեաւ ի Տէր
խաղաղութեամբ այսօր յառաւօտու ի ժամ ինն (Ը. Ե., 4.30 Ը. Թ.): Յուզարկաւորութիւնն որոշեալ
է ի 6/19 Նոյ.:

ԳԵՈՐԳ ԱՐՏԵՊԻՍԿՈՍ

Անբաժ Սինոդէ»

Պատրիարք Հայրը հետեւեալ հեռագրով պատասխանեց. «Անախնիալ մահ Ն. Սրբուրթեան Կա-
թողիկոսին ամենայն Հայոց համակէ զմեզ խորազգած ցաւօք: Ընծայեմք ցաւակցութիւն Սինոդի և
Միաբանութեան Սրբոյ Աթոսոյ: Մաղթեմք հանգիստ հողւոյն Հօրն և Քահանայապետի Ս. Եկեղեցւոյ
մերոյ: ՄԱՂԱՔԻԱ ՊԱՏՐԻԱՐԿ:»

Պատրիարք Հայրը երեքշաբթի Կրօն. Ժողովին, Հորեքշաբթի ալ իւստն Ժողովին յայնմեց Կաթո-
ղիկոսին մահը, և ներկայք ցաւով լսեցին զայն, և նիստերը դադրեցան ի նշան սուգ: Նոյ. 19ին,
երբ Էջմիածնի մէջ աւելի պիտի ունենայ Կաթողիկոսին յուզարկաւորութեան հանդէսը, Պատրիարք
Հայրը պատարագ պիտի մատուցանէ Մայր եկեղեցիին մէջ և հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի
ի յիշատակ հանգուցելոյն:

Հայրապետը ծնած էր ի Վան 1820 Ապրիլ 4/16ին: Ամուսնացած և հայր եղած էր և կնոջ մա-
հէն ետեւ վարդապետութեան կարգ ընդունած: 1868 Հոկ. 18/30ին Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ:
1892 Մայիս 5/17ին ընտրուեցաւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց և օծուեցաւ 1893 Հոկ. 26/7 Նոյ.ին Վա-
րդայ Սաչի տօնին օրը:

Հայ Ժող. Էջմիածնի Սինոդին որոշուածով և
հրամանով 31,000 ռուսկ կը պահանջուի Թով-
մա Վրդ. Բաղտասարեանէ, որ միաբանութեան
հրաժարած և աշխարհականն տարազ
հաղած է: — Հարուստ Շուշեցի մը իր ծննդավայ-
րին մէջ երկրորդական վարժարան մը շինած և իր
քաղաքացիներուն նուիրած է: Բացման հանդէսը
կատարուած է Հոկ. 20ին: — Ազգ. Հիւանդանոցի
կառուածներու յանձնաժողովը Պատրիարքարան
յանձնեց Փարիզաբնակ Տիկին Թագուր փաշայի
կտակով նոյն հաստատութեան թողուած 12,000
ռսկինոց շէնքին կառուածագրերը, երկու օրինակ
և մէկ ընտիր, վաւերացուած պատկանեալ պաշ-
տօնատուներէ: Բնագիրը պիտի մնայ Պատրիարքա-
րանի մէջ, իսկ միւս օրինակներէն մին պիտի զըր-
կուի կտակարարին և միւսը պիտի պահուի Ազգ.
Հիւանդանոցի մէջ: — Հալէպի կեդրոնը գտնուած
15,000 կանուղնոց արժէքաւոր դեղերի մը վէճը
հարթուած է սապէս. 3,500 կանգուն պիտի յա-
կացուի տեղւոյն Մէարիֆի պաշտօնատան, իսկ
մնացեալին կէսը պիտի տրուի մօտակայ Թէքքէին
և կէսը Հայոց: — Յովհ. Եֆ. Ալլահիէրաի որոշած
է, կ'ըսուի, ի յիշատակ իր վաղամեռիկ որդւոյն,
«ափարթման» մը շինել և եկամուտին կէսը Փան-
կաթի Սբ. Յակոբայ հիւանդանոցին, կէսն ալ Սբ.
Գրիգոր Լուսաւորիչ Վարժարանին յատկացնել:
Շինութեան ծախքը 6,000 ռսկի կ'ենթադրուի: —
Իզմիտի առաջնորդ Սրբազանը աւարտած է Քարցիի

եկեղեցիին նորոգութիւնը և անոր ազբիւրին չի-
նութիւնը, և օրհնութեան դիւրեր զրկած է հան-
գուցեալ Գրիգոր Գարակէօղեան Էֆ. ժառանգորդ-
ներուն որոնք 100 ռսկի տուած էին այդ ձեռնարկին
համար: — Ղալաթիոյ Կեդրոնական Վարժարանի
բարձրագոյն երկու կարգերուն մէջ դիտութիւն-
ները և դպրութիւնները բաժնուեցան: — Շարաֆ
Ռէֆէոս Էֆ. Պէրդէրեանի ծննդեան և անուան
տարեդարձին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն
կատարուեցաւ Իւսկիւտարի Սբ. Սաչ եկեղեցիին
մէջ և սպահանդէս մը վարժարանին մէջ, Կիրակի
ալ Գուճափուսի մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհան-
գրատեան պաշտօն կատարուեցաւ Տ. Ներսէս և Տ.
Խօրէն պատրիարքներուն համար: — Սանասարեան
Վարժարանի ուսանողներուն թիւը 164 է, 69ը դի-
շերօթիկ. իսկ անցեալ տարի կար 86 ցերեկեայ և
42 դիշերօթիկ: — Իզմիրի Յովհ. Էֆ. Չաքըրեան
որոշած է, կ'ըսուի, կառուած մը կտակել հիւան-
դանոցին: — Իզմիրի աշրի տիկին Րոզինա Պազըր-
ձեան և որդիները իրենց ամուսնին և հօր յիշա-
տակին ի պատիւ փառաւոր մանկապարտէզ մը
նուիրած են տեղւոյն Հայերուն: — Պարտիզակի
մէջ ածուխի վաճառական Ասատուր աղա Կոստայ
Աքէլեան իր ծախքով և զիւղացիներու հաճութեամբ
մօտակայ ազբիւրէ մը խողովակով ջուր բերել
տուաւ մինչև Ազգ. վարժարանը:

Աւագ. Ժող. Վսեմ. Ազգապետ Էֆ. Նարաթ Անդ-
ղիական դեսպանատունը դնայ և կ'աւարտէ ի թա-

դաւորին ծննդեան տարեդարձին ասիթով չնորհաւորութիւններ մատուց Անդղիական դեպարտին : — Անցեալ շաբթու թերթիս խմբագրին հայրը ծերուն հաղարդ Վեր. Մր. Ալէն կատարեալ առողջութեամբ իր ծննդեան ութսունամեակը տօնեց ընտանեկան շրջանակի մէջ : — Թերթիս նախորդ խմբագիր Տր. Հ. Ս. Պարնըմ և իր անկիւնը ուրաւթ մայրաքաղաքս վերադարձան Ամերիկայէ : — Եփրատ Գուլէճի ուսուցչական մարմինը և ուսանողութիւնը խոստացած են տեղւոյն Ամերիկեան դործարանին մէջ պեղակերտ գորգ մը պատրաստել սալ և կիւլիկոյ Կաթողիկոսին նուիրել ի յշատակ Ն. Ս. Օծութեան այցելութեան : Հայրապետն ալ իր մեծադիր լուսանկարէն օրինակ մը նուիրած է գոլէճին՝ ինքնապէս սա մակագրութեամբ. «Եփրատ Գուլէճին խարբերգու, ինչոն համարման և համակրանաց» — Ե. Բ. Ը. կրու տարեկան ուղթքի եօթնեակին ասիթով Իւսկիւտարի Ե. Բ. Ընկ.ը այս շաբթու ամէն իրիկուն աղթաթողով ունեցաւ տեղւոյն ժողովրդային դպրոցին մէջ ներկայութեամբ երկու սեռէ բաղմաթիւ շահագրգռուողներու : — Մարտունի մէջ նոր եկեղեցիի մը շինութեան համար կատարուած հանգանակութիւն մը շատ արդիւնաւոր եղած է, և յոյս կայ որ ի մօտոյ շինութեան անհրաժեշտ նախապատրաստութիւններուն պիտի ձեռնարկուի : — Կ. պոլսոյ Հայ Աւետ. եկեղեցիին երիցադոյն անդամուհիներէն այրի Տիկին Թէպէր Յ. Պաւեան երկուշաբթի կնքեց իր մահկանայուն իրը 65 տարեկան :

ԱՐՏԱՔԻՆ

Գերման Կայսրը. Նոյ. Տին Գերման Կայսրը և Կայսրուհին ձամբայ ելան դէպ Անգլիա : Սոյն ուղեւորութեան յատակագիծը բաւական փոփոխութիւն կրեց մեծ մասամբ Կայսեր առողջական վիճակին պատճառով : Կայսրը երեք շաբաթ Ուայթ կղզին պիտի մնայ կատարեալ հանգիստ ընելու համար : Ն. Վեհափառութիւնը բաւական ատենէ ի վեր տկար է և կոկորդի նեղութենէ մը կը տառապի, կ'ըսուի : Բժիշկներու խորհրդով պէտք ունի տարւոյն այս եղանակին մէջ իր երկրին սեւէ կողմը դանուածէն աւելի մեղմ կլիմայի մը : Յայտնի է թէ սոյն այցելութիւնը կատարեալ անվտանգութեամբ կը զլուռի ձրանապի ժողովրդին կողմէ, և արդարեւ Կայսեր Անգլիոյ մէջ բաւական երկար մնալուն հաւանականութեան համար քօհունակութեան նշաններ կը տեսնուին :

Պիւլով իշխանը և զբոսարարներն. Վերջերս նորա-

նչոն գայթակղութիւններ և ամբաստանութիւններ կը յուզեն զԳերմանիա և ուշադրութիւն կը դրաւն օտար երկիրներու մէջ ալ : Ասոնց վերջին նմոյքը եղաւ Ատոլֆ Պրանտ անուն մարդու մը բիրտ ամբաստանութիւնը Գերման վարչապետ Պիւլով իշխանին վրայ : Ամբաստանիչը, գէթ ժամանակաւ անհաւատ և աշխպէս վտանգաւոր հակումներու տէր մէկը, փորձեց Վարչապետը վատահոմ բաւել ստորնագոյն գայթակղութիւններու համար : Երբ Պիւլով իշխանը զայս խմայաւ, անմիջապէս վատահոմութեան դատ բացաւ անոր դէմ : Դատը Պերլինի մէջ տեղի ունեցաւ Նոյ. Տին, և Վարչապետը ներկայ եղաւ ինքզինքը պաշտպանելու համար : Իր կարծիք և բացորոշ յայտարարութիւնները ինքնին կը բաւէին ցուցնել ամբաստանութիւններուն բացարձակ ստուրթիւնը : Ուրիշ վկաներ հաստատեցին անոր խօսքերը : Արդիւնքը սա եղաւ որ Պրանտ եւս խոստովանեցաւ թէ Վարչապետին վրայ իր ամբաստանութիւնները անհիմ են և ուստի զանոնք յետս կոչեց : Դատարանը, սակայն, նկատելով որ Պիւլով իշխանին նկարագրին վրայ մասնաւորապէս բիրտ ամբաստանութիւն մը ընելու յանցանքը գործած է Պրանտ, 18ամսեայ բանտարկութեան դատապարտեց զայն : Պրանտ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ :

Դրամական դժբաղդ. Աթէնք. Նիւ Եորքէ կը հեռադուրի Նոյ. 4 թուով թէ Մր. Մորկըն և իր բարեկամները, ամբողջ գիշեր մը սեղանաւորներու և աւանդի ընկերու պաշտօնեաներու հետ խորհրդակցելով, կրցան վտանգէ զերծ պահել Աւանդի Լինքըն Ընկ.ը և Ամերիկայի Աւանդի Ընկ.ը : Նախագահ Բոգդէվէթ յուզեց զբամական տաղանապին վրայ խորհելու համար արտասովոր նստի հրաւիրել Բոնկրէսը, նկատելով որ հանրային յուզման մը միջոցին հաստատելի օրէնք մը լուարդինը չտար : Նշանակալից բան մը Նախագահին երբեմնի հակառակորդ թերթերու զիւրքին փոփոխումն է : Կը թուի թէ ասոնք սկսած են զղալ թէ Նախագահն է ոչ միայն բարոյական քաջասրտութեամբ օժտուած մարդ մը, այլեւ պետական մարդու արժանաւայել իմաստութիւն ունի : Կը թուի թէ ընդունուած է որ զլխաւոր դժուարութիւնը առձեռն զբաղի անբաւականութիւնն է : Երեսի. Ժողովի սեղանաւորական և զբամական յանձնաժողովին Նախագահ Մր. Ֆաուլըր զարման մը առաջարկելու պահուն յայտարարեց թէ Միաց. Նահանգներու ամբողջ տարածութեան մէջ իւր 200 միլիոն Անգլ. ոսկի կայ հանքերու, ցորենի, արմուրքի և բամբակի արտերու և մարդոց զրաւաններուն մէջ

ցրուեալ և վաճառատուններու դրամարկղերու մէջ փակուեալ , որ դրամատուններու մէջ գտնուեալ էր : Կը յանձնարարէ դրամատուններու համար վարկի դրութիւն մը ընդունիլ նման անոր որ կը դործադրուի Սկովտիոյ , Ֆրանսայի , Գերմանիոյ և Քանադայի մէջ : Նոյ. Տին Ուաշինկթընի մէջ նախարարական գումարու մը եղաւ դրամական կապութեան վրայ խորհրդակցելու համար : Մր. Քորթէլեու ըսաւ թէ կապութիւնը բարեօրոյն ճամբու մէջ է :

Հըրթ և Նիւ Եորքի ընդհանրութիւնները . Միլիոնաւէր Հըրթ , որ բազմաթիւ թերթերու արտոնաւէր է , անցեալ տարի Նիւ Եորք նահանգին կառավարչութեան թեկնածու ներկայացաւ : Թամընի կուսակցութեան միացած էր , բայց ընտրական գործողութեան մէջ միակ անյաջող թեկնածուն եղաւ : Այս տարի Նիւ Եորք քաղաքի թաղապետական ընտրութիւններուն մէջ Հանրապետականներուն միացաւ Թամընեան ոչ թերուն դէմ : Երբ պարտութիւն եղաւ միացեալներուն համար և յաղթութիւն Թամընիի օջախին : Հըրթեան մեթոդներուն իրեն լաւարանութիւն կը ծառայէ անոր մէկ նամակն առ Թայմս ի Լոնտոն : Ընտրական գործողութենէն ճիշտ առաջ յոյժ ծանր նամակ մը գրկեց այդ թերթին և ուրացաւ անոր Նիւ Եորքի թղթակցին սա խօսքը թէ Հըրթ յատուկ ճիգեր թափած էր Քուպայի պատերազմը փութացնելու , որու իրեն ազդեցող մէջ բերաւ անոր մէկ նամակը Քուպայի իր մէկ թղթակցին ուղղուած՝ պատերազմէն անմիջապէս առաջ : Այս ուրացումէն ետքը սկսաւ նախատել զԱնգլիոյ իրեն Ամերիկայի գաղանի և պատմական թշնամին : Այս ուշադրաւ նամակին նպատակն էր Նիւ Եորքի իրլանդացիներուն քուէն շահիլ ընտրական մօտալուտ գործողութեան միջոցին : Բայց չարաչար յուսախաբ եղաւ : Քաղաքական իր շահատակութիւններուն մէջ ոեւէ օժանդակութիւն գտնելուն պատճառը սա է որ զեղծ դրամատէրներու դէմ ժողովրդին պաշտպան կանգնելու իր յաւակնութիւնը միշտ հանրութեան առջեւ կը շողացուի չղթայովն այն թերթերուն , զորոնք կը հրատարակէ Նիւ Եորքէ սկսեալ մինչեւ Սան Ֆրանսիսքօ : Այս վերջին քաղաքին ընտրութիւններուն մէջ կատարեալ յաղթանակ չահեցաւ կառավարական կուսակցութիւնը : Տր. Թէյլըր քաղաքապետ ընտրուեցաւ :

Սինեոր Նաւի Դադար . Նոյ. Տին Հոուսի մէջ կարեւոր դատ մը սկսաւ , որ հռահուրէն իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ Իտալիոյ հանրային կեանքին վրայ : 1903ի վերջերը Ծանարտէլիի նախա-

րարութեան անկումէն քիչ ետքը մամուլը քննադատեց անոր անգամներէն մին , Սինեոր Նաւի , որ Կրթական նախարարի պաշտօնը կը վարէր : Դրամական զեղծումներու համար եղած այս յարձակումները այնքան սաստկացան որ Սինեոր Նաւի խնդրեց որ ինք համար տայ Երեսփ. Ժողովին ելեւտացոյցի յանձնաժողովին առջեւ : Այս տեղի ունեցաւ և երբ հաստատեց աննպատակ զրոյցները : Երբ Սինեոր Նաւիի ձերբակալման հրամանագիրը եղաւ , տեսուչեցաւ թէ ան և իր քարտուղարը փախած են երկրէն : Երեք տարի դատը դատարանէ դատարան պտտեցաւ մինչև որ Վնտրեկ Ատեանը վճռեց թէ ձեռնհասութիւն չունի նախկին նախարար մը դատելու անոր նախարարական պաշտօնաւարութեան վերաբերեալ ուղղափառութիւններու համար : Այս վճիռը արձակուեցաւ 1907 Յուլ. 8ին : Անմիջապէս Սինեոր Նաւի Իտալիոյ վերադարձաւ և փորձեց Երեսփ. Ժողովի մէջ իր աթոռը բազմել , ուր ուրախութեան յայանի ցոյցեր եղան : Սակայն Երեսփ. Ժողովը չկրցաւ անհետացնել խնդիրը , և խորհրդարանական յանձնաժողով մը յանձնարարեց որ Ծերակոյտը դատական բարձր ասեանի մը հանդամանքն առնէ և նոր դատաւարութիւն մը տեղի ունենայ : Այս թեկադրութիւնն ընդունուեցաւ և Սինեոր Նաւի իր քարտուղարին հետ ձերբակալուեցաւ :

Դրամաբաններու զեղծ . Անգլիոյ Դրամատունը , ոսկեդրամի Ամերիկեան տարապայման խնդրանքին պատճառով , իր զեղչի սակը հարիւրին 7ի բարձրացուց Նոյ. 7ին : 1873ին սակը տակաւ բարձրացաւ մինչև որ Նոյ. 9էն 20 կանգ առաւ հարիւրին 9ի վրայ : Տարւոյն վերջերը մինչև 4 $\frac{1}{2}$ իջաւ : — Նոյ. 8ին Գերմանիոյ Կայս. Դրամատունը իր զեղչի սակը 6 $\frac{1}{2}$ էն 7 $\frac{1}{2}$ ի բարձրացուց , բան մը որ բնաւ եղած չէր նոյն դրամատան հաստատման թուակտնէն (1876) ի վեր :

Ռուսիոյ Եւրոպայոյց . Ելեւտական նախարարը աւարտեց 1908ի ելեւտացոյցին պատրաստութիւնը : Կենթադրէ պետութեան սովորական մուտքը 231,800,000 Անգլ. ոսկի , սովորական երբ 231,700,000, արտասովոր եկամուտը 700,000 , արտասովոր ծախքը 19,800,000 : Կը մանրամասնէ այս վերջինը սպէս . 6,700,000 ոսկի Ճափոնական պատերազմ և հետեանքներ , 5,900,000 երկաթուղիի ինտութիւն , 800,000 սովետներու նպաստ , 700,000 երկաթուղիի ընկերութիւններու նպաստ , 400,000 սգելից ըմպելիներու պատրաստութեան իրաւունքներու վնջում և 5,300,000 կարճ պայմանաժամով դանձադրամներու գնում հրապարակէն :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՈՅԱՅԵԱՆ

Ֆինանսերը եղբուշու Ամերիգան խան

Բոլոր պայմանագրերն են մասնատրաքար վարչական շրջանում պայմանագրերն են վրայ նշանակում ապագայ գործունեության համար :

Բոլոր պայմանագրերն են մասնատրաքար վարչական շրջանում պայմանագրերն են վրայ նշանակում ստացագրերն են անհատական ենթարկում են թիւ 85ի 9րդ յօդուածին մէջ կանխատեսուած դրույմատուրքին , այսինքն 10 փարա 40էն սկսեալ մինչև 100 զէր համար , և 20 փարա 100 զէն վեր դոււմարներու համար : Օտմ. Հանր. Պարտուց Վարչութիւնն ստուգած ըլլալով թէ բազմաթիւ պայմանագրերն Դրույմատուրքի Օրէնքին ենթարկուած չեն , ստիպուած է զանցառուներուն նկատմամբ դատական հետապնդում կատարել և 38րդ յօդուածին համաձայն տուգանքները դանձել , որոշմանովէ զորէ խախտելու պատճառով 150 կամ 250 զէր , փակցուելիք 10 կամ 20 փարա դրույմաթուրքին համեմատ :

Վարչութիւնն այս առթիւ հարկատուներուն կը յիշեցնէ Դրույմատուրքի Օրէնքին 50րդ յօդուածին տրամադրութիւնները , որոնց համաձայն զանցառուներէն դանձուած տուգանքներուն կէսը պիտի տրուի օրինադանցութիւններ իմաց առեալ տեղեկատուին : Վարչութիւնը կ'զգուշացնէ այն վնասներէն որոնք յառաջ կրնան գալ պայմանագրերն են վրայ նշանակուած ստացագրերն են առանց դրույմաթուրքի ձգելէն , միեւնոյն ատեն ուշադրութիւն հրաւիրելով այն ակներե շահուն վրայ զոր ունին պայմանագրի տէրերը , եթէ տեղեկութիւնն տան դրույմաթուրքէ զուրկ ստացագրերն են մասին : Վարչութիւնը միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ հարկատուներուն թէ կրնան պայմանագրերն են վրայ նշանակուած ստացագրերն են կանխաւ ու ամբողջովն ենթարկել արտասովոր դրույմի , % ին 5 զեղչով :

ԼՆԻՐ. Տնօրէնութիւն
1/14 Օգոս. 1907 (1)

Կառավարական Պարտուցարանի և Վարչութիւնի
Զեկնադրութեան Գործունեութիւնը :

Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը կը յիշեցնէ հարկատուներուն թէ Դրույմատուրքի Օրէնքին 9րդ յօդուածին (թիւ 53) տրամադրութեան համաձայն , 1 զէր որոշ դրույմատուրքի ենթակայ են «կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց տրուած խնդրագրերն են , թագրերն են , թէղքէրէններ , տեղեկագրերն են , յիշատակագրերն են , միւլէքքէրէններ , յայտարարագրերն են և զեկուցագրերն են » Դրույմատուրքի Օրէնքին 10րդ յօդուածին համաձայն , որոշ տուրքի սակադրոյցին մէջ և ապահարկութեան զլիսին մէջ չգանուող և համեմատական տուրքի ենթակայ չեղող բոլոր դրույթիւնները , ինչպէս նաև այդ դրույթիւնաց պատճէնը , քաղուածքն և թարգմանութիւնը 1 զէր որոշ դրույմատուրքի ենթակայ պիտի ըլլան , կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ներկայացուած ատեն : Հետևաբար հարկատուները կը հրաւիրուին , Դրույմատուրքի Օրէնքին 29րդ յօդուածին համաձայն , կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ուղղուած քուր քրութեանց վրայ առանց բա-

յառաջիկան , և անոնց կցուած նմոյշներուն վրայ 1 զէր որոշ դրույմաթուրքի փակցնել ու ջնջել , 38 և 48րդ յօդուածներուն տրամադրած տուգանքին չենթարկուելու համար : Նաև 1 զէր դրույմաթուրքի ենթակայ է այդ քրութեանց կցուած պաշտօնագրերն են խախտելու , երբ այդ դրույթիւններուն և պաշտօնաթուրքի մասին Դրույմատուրքի Օրէնքին մէջ ուէ տրամադրութիւն կանխատեսուած չէ :

1/14 Օգոս. 1907 (1) ԼՆԻՐ. Տնօրէնութիւն

Հաշիւ և հաշուեցոյց

Օտմ. Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը կը յիշեցնէ բոլոր հարկատուներուն թէ վաճառականներուն , ճարտարագործներուն , սեղանաւորներուն կամ «արաքներուն կողմէ իրենց յաճախորդներուն տրուած ամէն հաշիւ ու հաշուեցոյց ենթակայ են 5 ֆարսի որոշ դրույմատուրքի , համաձայն 9րդ յօդուածին (թիւ 31) Դրույմատուրքի Կանոնագրին : Այդ տուրքը պարտին վճարել հաշուի ու հաշուեցոյցի տէր եղողները : Այդ մասին հարկատուներուն կողմէ շատ մը օրինադանցութիւններ գործուած ըլլալով , Հանրային Պարտուց Վարչութիւնն անոնց ուշադրութիւնը կ'հրաւիրէ վերոյիշեալ օրինական տրամադրութեան , ինչպէս նաև Դրույմատուրքի Կանոնագրին 38րդ յօդուածին վրայ , որ 100 զէրէ քրութեան 1 ֆարսի խախտելու պատճառով Դրույմատուրքի Կանոնագրին կիրառուած դրույթներուն համար , Հանր. Պարտուց Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հաշիւներուն և հաշուեցոյցներուն դրույմատուրքը կարելի է վճարել արտակարգ դրույմով և 5% զեղչով : Միեւնոյն ատեն Վարչութիւնը կ'փութայ հարկատուները զերծ կացուցանել օրինադանցութեան հետեանք եղող վնասներէն , որոնք ակներե են Դրույմատուրքի Կանոնագրին 50րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն , և որով օրինադանցներէն առնուած տուգանքին կէսը կը տրուի օրինադանցութիւն մը Վարչութեան իմաց առուցներուն :

1/14 Օգոս. 1907 (1) ԼՆԻՐ. Տնօրէնութիւն

Առևտրական հրապարակ. Նոյ. 9 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100 :

Տնօրէն , Անատուրք կարծր Սուրճ , 100 քաշ 5½-6 ոս. :
Բնակար , քաշ 60-61 փր. ,
(Ա) 57-58 : (Բ) 56-56½ :
Բարձր , Անատուրք բնակար ,
44-42 փր. , (Ա) 40 , (Բ) 39 :
Վարսակ , Մարմարա (նոր) ,
զրիւք 33-33½ զհ. , Իզմիտ (նոր) — , Մէրսին — :
Ալեք. Դըրմա տեղային ,
պարկը , (Ա) 102-105 , (Բ) 102-103 , Օսկես (Ա) 124-126 զհ. , (Բ) 118-121 , (Գ) 110-115 :
Բաբէլ , Ռուս. Պոլսոյ համար զոյգ թիւիւ 37 :
Շաբար , Թրիէսթ , կենդանի արը 87 զահ. :
Սուրճ , 100 քաշ 5½-6 ոս. :
Բնակար , քաշ 60-61 փր. ,
(Ա) 57-58 : (Բ) 56-56½ :
Բարձր , Անատուրք բնակար ,
44-42 փր. , (Ա) 40 , (Բ) 39 :
Վարսակ , Մարմարա (նոր) ,
զրիւք 33-33½ զհ. , Իզմիտ (նոր) — , Մէրսին — :
Ալեք. Դըրմա տեղային ,
պարկը , (Ա) 102-105 , (Բ) 102-103 , Օսկես (Ա) 124-126 զհ. , (Բ) 118-121 , (Գ) 110-115 :
Բաբէլ , Ռուս. Պոլսոյ համար զոյգ թիւիւ 37 :
Շաբար , Թրիէսթ , կենդանի արը 87 զահ. :
Սուրճ , 100 քաշ 5½-6 ոս. :
Բնակար , քաշ 60-61 փր. ,
(Ա) 57-58 : (Բ) 56-56½ :
Բարձր , Անատուրք բնակար ,
44-42 փր. , (Ա) 40 , (Բ) 39 :
Վարսակ , Մարմարա (նոր) ,
զրիւք 33-33½ զհ. , Իզմիտ (նոր) — , Մէրսին — :
Ալեք. Դըրմա տեղային ,
պարկը , (Ա) 102-105 , (Բ) 102-103 , Օսկես (Ա) 124-126 զհ. , (Բ) 118-121 , (Գ) 110-115 :
Բաբէլ , Ռուս. Պոլսոյ համար զոյգ թիւիւ 37 :
Շաբար , Թրիէսթ , կենդանի արը 87 զահ. :
Սուրճ , 100 քաշ 5½-6 ոս. :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
Ճաֆէր խան, Մահմադու Փաշա, Սթամպուլ

Ամէն Երեքշաբթի և Հինգշաբթի Կէսօրէ Կաթը
սպառող հիւանդներ Կը նստուին և Կը խնամուին ճա-
ֆէր խանի մէջ :

Վերաբուժական հիւանդութիւններ և աչքի
հիւանդութիւններ — Երեքշաբթի օրեր :

Կիններու հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդու-
թիւններ — Հինգշաբթի օրեր : 9—10

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ, 116 էջ :
Հաստ թղթակազմը 2½ և լաթակազմը 4 դահ. :
Հայաստան թուրքերէնն ալ կայ :

ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ, 114 էջ, ընտիր
պատկերներով զարդարուած : Հաստ թղթակազմ
4½ դահ. :

ՔԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԵԳԱՐԱՆ, 28 էջ. գունաւոր
պատկերազարդ 20 վր. : Կը ծախուին Պայպլ-հաուս :

Մէջէ յերեւոյթ ելանք. Համառօտ Պատմութիւն
Ընդհանուր Ազգաց, Հին Յունաստան և Միջին
Դար (Բարձրագոյն Դասընթացը) . վաւերացեալ Ու-
սումնական Խորհուրդէն : Բ ազատութիւն (ճո-
խողած) : Էջ 158, գին 6 դահ. : Մ. Գ. Ծաղկանի
պէս գտադիրքը, հակառակ իր փոքր ծաւալին,
հոծ պարունակութիւն մը ունի կարեւոր ծանօթու-
թիւններու :

Ընթացք թուարանութեան, նախակրթարան-
ներու համար, Ա. և Բ սարի : Զ. Թորոսեան : Կը
սորվեցնէ համարանք, չորս գործողութիւն, տասնա-
նորդական, հասարակ կտորակ և երկրաչափական
ծանօթութիւններ : Էջ 158, գին 4½ դահ. : Հաս-
ցէ՝ Զարեհ Թորոսեան Դրախճառ, Բաքիմ փաշա
խան, Պաղէզգալիս, Պոլիս :

Հաւարածոց Բարոյական Պատմութեանց Թարգ-
մանեց Գ. Պաղտատարեան : Տարգմութիւն Ա. Մատ-
թէսեան : Էջ 104, գին 5 դահ. :

Տունէն Ներս : Էջ 192, գին 3½ : Քասիմի Նու-
րադին վէպը, զարդարուած իր մօրը լուսանկարով :

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

1908

Համառօտ. 128 էջ, 38 էջ յաւելուածով և Պոլ-
սոյ Ս. Պատրիարք Հօր և Կիլիկիոյ Ս. Կաթողի-
կոս Հօր լուսանկարներով զարդարուած, 1 դահ.
թղթակազմը և 5 դահ. փառակազմը :

Ընթացք, 320 էջ, Պոլսոյ Ս. Պատրիարք Հօր
և Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին ինչպէս նաև տասն
ուրիշ լուսանկարներով զարդարուած, իր մրցանա-
կաւոր ինդիքներով և օգտակար, պարզ, համա-
ռօտ և ամփոփ գիտելիքներով ամէն անհատի,
սեռի, հասակի և վիճակի անհրաժեշտ ճօնա դան-
ձարան մ'է :

Կեդրոն վաճառման Մատթէոսեան սպարան,
Ամերիկոյն խան, Պոլիս : Կը ծախեն նաև թէ ի Պո-
լիս և թէ ի գաւառս միայն առաջնակարգ գրաւա-
ճառներ, թղթակազմը 3 դահ. իսկ փառակազմը
10 դահ. :

Փութալ գինը գեալ չսպառած : 10—10

Վաղը, Ժամը 9.45ին (Ը. Թ.), Պայպլ Հաուսի
մատարան մէջ աեղի պիտի ունենայ Կ. պոլսոյ Ե. Ք.
Ընկերակցութեան Տարեկան Ընդհ. Ժողովը նախա-
գահութեամբ Փրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիզեանի : Պիտի խօսի
Վեր. Տր. Ս. Ֆ. Կէյց : Ուղերձը Հայերէնի պիտի
թարգմանէ Փրոֆ. Աբր. Տէր Յակոբեան : Եղբայր-
ներ և քոյրեր Կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ :